

تجوید

لیکونکې

ډاکټر ابو عاصم عبدالعزیز عبدالفتاح قاري

ژباړونکې

انجنیر احمد حسین عنایت

تهیه او ترتیب : د فهم القرآن تفسیر او تجوید د درسونو لړۍ

لنډیز: استاد بشیر نجیب الله غفوري

لړلیک

مخځپه	سرلیک
الف	سریزه
۱	قرآن
۲	د قرآن تلاوت
۲	د قرآن قاری
۳	د قرآن حفظ کول (په یا دو زده کول)
۴	د قرآن تجوید
۵	لومړې لوست : د تورو (حرفونو) مخارج
۱۰	تمرین (۱)
۱۱	دوهم لوست: د تورو ځینې مهم صفتونه
۱۳	د ځینیو ورته تورو ترمېنځ توپیر
۱۴	تمرین (۲)
۱۷	دریم لوست: د ځینیو تورو احکام (حکونه)
۱۷	الف: ساکن نون او تنوین
۱۷	اولاً: اظهار
۱۹	ثانیاً: ادغام
۲۱	د ورته ، همجنسو او یو بل ته نژدې تورو د قاعدې پیژندنه
۲۲	تمرین (۳)

سرلیک	مخگنډه
خلورم لوست : د ځينو تورو احكام (حکونه)	۲۳
د ساکن نون او تنوين نور احكام: قلب او اخفا	۲۳
تمرین (۴)	۲۵
پنځم لوست : د ځينو تورو احكام (حکونه)	
ب: ساکن میم	۲۷
ج: تشدید لرونکې میم او نون	۲۸
تمرین (۵)	۲۹
شپږم لوست : د ځينو تورو احكام (حکونه)	
د: ((را))	۳۱
ه: لام	۳۲
تمرین (۶)	۳۳
اووم لوست : دمّد ډولونه (متصل او منفصل) ...	۳۵
تمرین (۷)	۳۶
اتم لوست : د مدّ نور ډولونه (لازم او عارض)	۳۷
تمرین (۸)	۳۹
نهم لوست: د وصل همزه	۴۱
لسم لوست: وقف	۴۷
د وقف نښې	۴۸
یوولسم لوست: متفرقه حکونه	۵۱
د قرآن په اړه معلومات	۵۲
د قرآن د تلاوت ادبونه	۵۴
د تجوید مینه والو ته لارښوونې	۵۷

بسم الله الرحمن الرحيم

سریزه

الحمد لله حمدا كثيرا طيبا مباركا فيه ، و صلاةً و سلاماً د ائمين
متلازمين على سيدنا محمد و على اله و صحبه و من اقتفى اثره الى
يوم الدين .

قرآن كريم آسمانی كتاب او الهي نور دي ، چې په دنيا كې د خوښۍ او په
آخرت كې د برياليتوب ضمانت كوي ، بې له شكه د سلامتۍ او ژغورنې لاري
له ځانه سره لري ، د دغه نور دروازي د هغه چا لپاره چې د حقيقت او هدايت د
لارې غوښتونكي دي ، پرانيستي دي .

دغه ارزښتناك كتاب د الله جل جلاله پر بندگانو خورا ډير حقونه لري ، د تجويد
سره لوستل يې يو له بنسټيزو حقونو څخه دي ، د تجويد زده كړه يا په بل عبارت په سمه
توگه د قرآن كريم لوستل پر هر مسلمان وگړي (نسخه او نر په وارو) فرض عين دي ، له
ياده ونه باسو چې له تجويد سره تلاوت له خورا غوره عبادتونو او ذكرونو څخه گڼل
كيري چې د انسان مقام د كرامو پر بنسټو سره برابروي

د تجويد د دغه كتاب (چې د قاري عبدالعزيز عبدالفتاح ابو عاصم ليكنه
ده) په تهيه او لنډيز كې يې زيار ايستل شوې دي چې د تجويد مهمې مسئلې له
مثالونو سره وڅيرلې شي . خو بيا هم دا يو مفصل كتاب دي مونږ د امكان تر
بریده كوښښ كړې دي چې د خپل ضرورت سره سم پر بنسټيزو موضوع گانو
بسنه وكړو .

دغه دي د ژمنې سره سم د نوموړي كتاب پښتو ژباړه تاسو ته وړاندې
كېږي هيله من يم چې ستاسو د پاملرنې وړ گرځي . له ټولو هغو ورونو څخه چې
د دغه كتاب په تاليف تهيه او نشر كې يې ونډه اخيستي مننه كوو او د الله (ج)
له درباره ورته په دنيا كې د نيكم رغۍ او په آخرت كې د فردوس غوښتنه كوو .

قرآن

« قرآن د الله تعالى (کلام) دې چې د جبرئیل (ع) په توسه یې پر حضرت رسول الله (ص) نازل کړې دې »

الله تعالى ټول شيان په قرآن کریم کې څرگند کړي دي ، او سمه لار ئې له ناسمې څخه بیله کړیده ، او مونږ ته ئې په هغه کې له هرې بدۍ څخه د ژغورلو فرمان را کړې دې .

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾ (أسرا / ٩ و ١٠)

په تحقیق سره دغه قرآن په محکمه لار ، لارښوونه کوي ، او د ایمان اهل ته چې نیک کارونه کوي د ډیر لوی ثواب زیږې ورکوي . او د هغه کسانو لپاره مو ، چې په آخرت ایمان نه راوړي دردونکې عذاب تیار کړې دې .

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ (ابراهيم / ١)
دغه کتاب چې پر تا مو نازل کړې دې ، ددی لپاره چې خلک (د کفر او ناپوهۍ) له تیارو څخه د نور او رڼا لور ته راوباسي .

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ (نحل / ٨٩)

قرآن مې پر تا نازل کړ په داسې حال کې چې د هر څیز بیان وونکې دې ، او د مسلمانانو لپاره هدایت ، رحمت او زیږې ورکوونکې دې .

د قرآن تلاوت

الله تعالی د قرآن تلاوت د پیرو سترو عبادتونو څخه گڼلې دې او مونږ ته یې پري

امر کړې دې: **فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ** (مزمّل/۲۰)

((هو مره چې تاسو ته آسان وي له قرآن نه ولولئ.))

او حضرت رسول الله (ص) فرمایلې دي: ((**اقْرَءُوا الْقُرْآنَ**)) ۱ صحیح مسلم

او همدا رنگه حضرت د قرآن د لوستلو د خورا زیات ثواب د درلودلو څخه مونږ ته خبر راکوي او فرمایي:

((**مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا**)) ۲

جامع ترمذي

د قرآن قاري

هغه څوک چې د قرآن په لوستلو او دهغه دمعنا په پوهیدو بوخت وي او قرآن پوهنه زده کړي؛ ډیر غوره او تر ټولو لوړ کسان دي. رسول الله (ص) فرمایي:

((**خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ**)) ۳ صحیح بخاري

او هر څوک چې قرآن د تجوید سره ولولي، او قرائت ښه ادا کړي او هو مره یې چې له قرآن کریم څخه حفظ کړي وي پر هغه ساتنه او مواظبت وکړي او په ټولو برخو کې یې پوخوالی او مهارت ولري د پربنستو په درجه کې دې

۱- ((قرآن ولولئ.))

۲- ((هغه څوک چې د الله تعالی له کتاب څخه یو حرف ولولي، ده ته ددی په مقابل کې یوه نیکي ده، او هره نیکي د لسو نیکو په شان ده.))

۳- ((په تاسو کې بهتر هغه څوک دې چې قرآن زده کړي، او نور ته یې ورزده کړي.))

رسول الله (ص) فرمائي ڏي: ((الْمَاهِرُ فِي الْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ)) ۱
صحيح بخاري

د ((السفرة الكرام البررة)) خُخه مقصد پڙهڻي ڏي.
پومبني کس چي دالله تعالیٰ دفرمان اطاعت بي کړي ډي، رسول الله (ص) وو؛ چي
هره ورځ به يي د خپل ورځيني تلاوت سهم د شپي په وروستۍ دريمه برخه کې کاوه،
او تر ټولو ډير ښکلي غږ يي درلود، او تر ټولو ښکلي تلاوت به يي کاوه.

دقرآن حفظ کول (په يادو زده کول):

د قرآن حفظ کول د ډيرو سترو عبادتونو څخه گڼل کيږي، اود قرآنکريم حافظان د الله
تعالیٰ خاص دوستان دي؛ لکه څرنگه چي رسول الله (ص) فرمائي ڏي:

((أَهْلُ الْقُرْآنِ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتُهُ)) ۲ سنن نسائي او ابن ماجه

د ((اهل الله څخه مقصد دهغه د دين ياران او دوستان دي. په قيامت کې به، قرآن
د حافظانو شفاعت کوي. رسول الله (ص) فرمائي ڏي:

((اقْرَأُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ)) ۳ صحيح مسلم

دقرآن دحفظ (يادولو) موخه:

دهغه حفظ او تکرار ته پاملرنه او دتلاوت په وخت کې دخشوع او ادب په پام کې نيول
، او په احکامو ټي عمل کول ، او دقرآن له مخالفت څخه ځان ساتل دي ، ځکه لکه
څرنگه چي حضرت رسول الله (ص) فرمائي ڏي: هغه کسان چي قرآن لولي، او په خپل عمل د
قرآن سره مخالفت کوي، دا به پومبني کسان وي چي د دوزخ اور به پري لمبي وهي.

الله تعالیٰ هغه کسانو ته چي قرآن لولي او په دستورونو ټي عمل کوي او لمونځ آډا کوي ،

۱- ((دقرآن پوهان او ماهران له کاتبانو سره (دالله ددرشل) ستر نيکان دي))

۲- دقرآن اهل دالله اهل او دهغه د خاصانو څخه دي

۳- ((قرآن ولولي چي دقيامت په ورځ به دخپلو اصحابو شفاعت ته راځي))

او زکات ورکوي او له ناروا چارو څخه ځان ژغوري ، د ډیر زیات ثواب او د
زیا تیدونکي فضل وعده ورکړي ؛ او فرمایي :

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ
تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ (۲۹) لِيُؤْفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ (۳۰)

(فاطر / ۲۹ و ۳۰)

بیشکه هغه کسان چې د الله کتاب (قرآن) لولي او قایمي (سم ادا کوي) لمونځ او
له کومو شیانو چې ورکړي مودې پټ او ښکاره انفاق کوي ، د داسي یو تجارت هیله من
دي چې هیڅکله له منځه نه ځي . لپاره ددې چې الله دوی ته ددوی (د عملونو) اجر و نه
پوره ورسوي او له خپل فضل یی ورزیات کړي ، ځکه چې دغه (الله) ښه بخښونکې او
ښه قبلوونکې دي .

د قرآن تجوید :

موخه یی ، په سمه توګه لوستل دي لکه په څه ډول چې رسول الله (ص) او یارانو
بی (رضوان الله علیهم) لوسته ؛ په دې مانا چې د قرآن د قرائت د احکامو پیروي وکړو
؛ ادغام او اظهار ، قلب او اخفا ، مدا و غنه هریو په سمه توګه عملي کړو ، او د هر حرف
(توری) د ځانګړي مخرج څخه د څرګند تلفظ په توسه هغوی یو له بل سره ګډ نه کړو او
په ډیر صبر او زغم ، روښانه اوله بیړي پرته یی ولولو ، بله دا چې پاملرنه وکړو هر څومره
چې کیدونکې وي ښکلې غږ و باسو ، او د ډیر تکلف او د غږ د بې ځایه او ږد والي څخه
ځان وژغورو ، او خپل غږ د فاسقانو دلحن پشان نه کړو .

الله تعالی مونږ ته د قرآن په تجوید امر کوي :

((وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً)) (مزمل / ۴)

((او قرآن په ډیره پاملرنه او ښکلې ولوله))

او همدا راز رسول الله (ص) فرمائي : ((لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِالْقُرْآنِ))
له مونږ څخه نه دي چې د قرآن د لوستلو په وخت کې غږ نه ښکلې کوي

لومړې لوست

د تورو (حرفونو) مخارج:

((مخارج)) د مخرج جمع دې او مقصد ترې هغه ځایونه دي چې هلته حرف (توري) تلفظ کېږي (مخرج د تورو د راوتلو ځای ته وايي) ، او په حلق ، ژبې او شونډو کې واقع دي ، او جوف (تشه) د مدّ مخرج دې . که وغواړئ د یو توري (حرف) مخرج پیدا کړئ ، د دغه توري مخته همزه راوړئ او توري ساکن کړئ (توري ودری) ، په هر ځای کې چې غږ پای ته ورسید ، دغه ځای د هماغه توري مخرج دې .

د بیلګې په توګه: که وغواړئ د « با » مخرج وپېژنئ ! نو وایه اَبْ . په ښکاره توګه څرګندېږي چې: آواز (غږ) د دوو شونډو تر منځ - په داسې حال کې چې یو تر بله نښتې دي - پای ته رسیږي .

د « جیم » د مخرج د موندلو لپاره وایه: اَجْ . څرګندېږي چې: غږ د ژبې د منځنۍ برخې او دخولې د چت د منځنۍ برخې تر منځ پای ته رسیږي ؛ نو ځکه د « جیم » مخرج د ژبې د منځنۍ برخې یو ځای کیدل دخولې د پاسنۍ برخې د منځ سره دې .

او همدارنګه « عَیْنُ » . مثلاً: دهغه د مخرج د لاسته راوړلو لپاره وایو چې: اُغْ . وینو چې غږ د حلق په پومېنۍ برخه کې د ژبې له لورې پای ته رسیږي ، نو مخرج یې د حلق پومېنۍ برخه ده . او همدارنګه د دې په شان نورې بیلګې
اوس د تورو تلفظ ته داړوندو مخرجونو څخه په کوم کیفیت چې یادونه یې وشوه ؛ پاملرنه وکړئ:

۱- جَوْفُ :

جوف ، یو محدود مخرج نه دې بلکه یوه تشه او اوږده فضا ده چې له سینې څخه پیل کېږي او د حلق او خولې څخه تیرېږي او د خولې تر باندینۍ برخې پورې اوږدوالی لري [لومړني (۱) انځور ته پاملرنه وکړئ . نهم مخ]

دا د درې ګوني مدد تورو مخارج دی؛ نو ځکه نه شو کولې دا توري په ځانګړې توګه تلفظ کړو، بلکه تر مخه یې باید داسې یو توري ځای ونیسي چې د محدود مخارج لرونکې وي ترڅو غږ له هغه ځایه آزاد شي [او د مد په توري کې ادامه پیدا کړي].
د مد توري عبارت دي له:

— الف : جا ، شآ

— ساکنه یا چې تر مخه یې کسره (ـ) وي : جی ، سی .

— ساکن واو چې تر مخه یې ضمه (ُ) وي : فو ، سو .

ددغه تورو کښول (اوږدول) د مدد سبب ، همزه (ء) یا سکون (ـ) پر کچه (چې له هغه وروسته واقع وي) اټکل کیږي.

۲- حلق :

له حلق څخه شپږ توري په لاندې ډول تلفظ کیږي:

— د حلق په دنننۍ برخه کې ؛ (یعنې هغه برخه چې د سینې لور ته ده) : همزه او ها تلفظ کیږي : (أْ ، اُْ) ؛ (أَهْ ، اُْهْ) .

— د حلق د منځنۍ برخې څخه: عین او حا تلفظ کیږي : (أُْغْ ، أُْخْ) ؛ (أُْخْ ، أُْخْ) .

— د حلق له پرمبۍ برخې څخه: (یعنې هغه برخه چې خولې ته نژدې ده) (عَیْنُ) او (خا) تلفظ کیږي : (أُْغْ ، أُْغْ) ؛ (أُْخْ ، أُْخْ) .

۳- ژبه:

له ژبې څخه اتلس توري تلفظ کیږي چې ترتیب یې په لاندې ډول دی:

— د ژبې په دنننۍ برخه کې حلق ته نژدې قاف تلفظ کیږي: (أُقْ ، أُقْ) .

— د ژبې دنننۍ برخې ته نژدې د قاف له مخارج څخه لږ اړیخوا ، کاف تلفظ کیږي:

(أُكْ ، أُكْ) .

– د ژبې منځنۍ برخه چې دخولې د پاسنۍ برخې سره یو ځای شي ، (جیم) او (شین)

او (یا) تلفظ کیږي : (اُج ، اُش) ؛ (اُش ، اُش) ؛ (اُج ، اُج) .

– د ژبې شا (یا د ژبې داخري برخې شا) چې د پاسنیو مخکینیو غاښونو د بیخ سره

وښلي ، (طا) او (دال) او (تا) تلفظ کیږي : (اُط ، اُط) ؛ (اُذ ، اُذ) ؛ (اُث ، اُث) .

– بیا هم د ژبې شا (آخري برخه یې) چې د پاسنیو مخکینیو غاښونو د څوکو سره وښلي ،

(ظا) او (ذال) او (ثا) تلفظ کیږي : (اُظ ، اُظ) ؛ (اُذ ، اُذ) ؛ (اُث ، اُث)

پاملرنه: د دغه درېو تورو د تلفظ په وخت کې باید د ژبې مخکینۍ برخه چې د ژبې

څوکه او آخري برخه پکې شاملیږي ، د پاسنیو مخکینیو غاښونو څخه تیره شي ، او څرگنده شي .

– د ژبې آخري برخه چې د پاسنیو مخکینیو غاښونو د بیخ سره وښلي ، (نون) تلفظ

کیږي : (اُن ، اُن) .

– د ژبې آخري برخه چې د پاسنیو مخکینیو غاښونو د بیخ سره نژدې شي ، بیله دې چې

ورسره وښلي ، «را» تلفظ کیږي : (اُر ، اُر) .

– د ژبې څوکه چې د پاسنیو مخکینیو غاښونو^۱ سره نژدې شي ، بیله دې چې ورسره

وښلي ، (صاد) ، (زا) او (سین) تلفظ کیږي:

(اُص ، اُص) ؛ (اُر ، اُر) ؛ (اُس ، اُس)

– د ژبې اړخ چې د پاسنیو پلنو (آسیاب) غاښونو^۱ سره موازي وښلي ، (ضاد) تلفظ کیږي

[دا تورې په لاندې توګه په درې ډوله تلفظ کیدای شي:

۱- د ژبې ښې اړخ چې د ښې اړخ پاسنیو پلنو (آسیاب) غاښونو سره وښلي .

۱- د مؤلف تعبیر (اصول ثنایا = دمخکینیو غاښونو بیخ) وو. خو ژباړن پورتنی تعبیر ته ترجیح

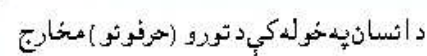
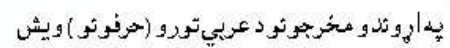
۲- د ژبې کيڼ اړخ چې د کيڼ اړخ پاسنيو پلنو (آسياب) غاښونو سره ونښلي.

۳- د ژبې دواړه اړخونه چې د دواړو خواو پاسنيو پلنو (آسياب) غاښونو سره ونښلي.
او د دغه مخرج د ضبط لپاره ښايي د ژبې منځنۍ برخه را ټيټه کړو، ترڅو د پاسنيو پلنو (آسياب) غاښونو سره د ژبې د يو يا دواړو خونو د يو ځای کيدلو پر مهال دخولې د سقف (چټ) سره منطبق نه شي: (أض، أض).

- د ژبې له اړخ څخه لږ شاتنه مخکې لور ته د (ضاد) مخرج پسې (لام) تلفظ کيږي؛ په دې شرط چې د ژبې اړخ د پاسنيو موازي غاښونو سره ونښلي، (يعنې دوه مخکيني غاښونه او له هغه وروستني غاښ او تيره غاښ او له هغه وروسته غاښ): (أل، أل)
۴- شونډې:

د دواړو شونډو په واسطه څلور توري په لاندې ډول تلفظ کيږي:
- د دواړو شونډو د يو ځايوالي څخه (د انطباق په صورت کې) دوه توري (با) او (ميم) تلفظ کيږي: (أب، أب)؛ (أم، أم).
- او بيله يو ځای کيدو (انطباق) څخه يې (واو) تلفظ کيږي: (أو، أو)
- د پاسنيو مخکيني غاښونو د څوکي سره دلانديني شونډې د يو ځايوالي څخه (فا) تلفظ کيږي: (أف، أف)¹.

۱- تيرو څرگندونو ته په پاملرنه: د عربي توري عبارت دي له: ع، غ، ف، ق، هـ (أ)، ب، ت، ث، ج، ح، خ، د، ذ، ر، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ک، ل، م، ن، هـ، و، ی. - او د مد درې گوني توري: (الف): چې د کش شوې فتحه غږ لري، (واو) چې د کش شوې ضمه غږ لري، او (يا) چې د کش شوې کسره غږ لري.

تمرین (۱)

۱: دلوست تر لوستلو وروسته لاندینیو پوښتنو ته ځواب ورکړی:

ا - د همزه ، قاف ، الف ، لام ، میم ، نون ، را ، مخرج کوم ځای دي؟

ب - له لاندینیو مخرجونو څخه کوم توري تلفظ کیږي؟

د حلق له منع څخه ، د آسیاب له غاښونو سره د ژبی له اړخ څخه ، د دوو شونډو ترمنځه ،
د حلق له لاندینیو برخې څخه

ج - آیا ضاد په سمه توګه له سم مخرج څخه تلفظ کوی؟

د - په عربي کې د واو د تلفظ فرق په پښتو کې د واو له تلفظ سره څه دي؟

۲ - اوس د دغه دوو سورتونو تلاوت واورئ چې ټول توري پکې شامل دي ، او متن ته یې له پاملرنې سره دهغه د تورو مخرجونو او د تلفظ څرنگوالي ته پاملرنه وکړئ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
(۳) مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۴) إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵) اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
(۶) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴿٣﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى ﴿٤﴾ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى ﴿١٣﴾ فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ﴿١٤﴾ لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿١٥﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿١٦﴾ وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿١٧﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿١٩﴾ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ﴿٢١﴾

دوهم لوست

د تورو حیني مهم صفتونه:

هر توري لږ تر لږه پنځه صفتونه لري چې دهغوي په مرسته د یو توري توپیر له بل څخه کولای شو ، ډیر مهم صفتونه یې په لاندې ډول دي:

شدت او رَخاوت:

شدت: د غږ د ساتلو (جس) په مانا دې [چې د مخرج سره دلگیدو له امله غږ په ډیر خواک خوشي کیږي] دغه حالت د دغه تورو د تلفظ په مهال په څرگنده توګه حس کولای شو:

(أُخ) (أُد) (أُق) (أُط) (أُب) (أُک) (أُت)

د شدت توري یې په یوه مجموعه کې په لاندې ډول راټول کړي دي:

(أَجْدَقُ بَكْتُ)

رَخاوت: د شدت څخه په بل ډول دې ، یعنی د غږ د جریان (بهیر) په مانا دې ؛ لکه:

(أُس) (أُل) (أُم) (أُت) (أُظ)

او په همدې ډول نور توري (پرتله د شدت له تورو څخه) .

استعلا او استفال:

أَسْتَعْلَا: د توري د تلفظ پرمهال ډکولو ته وایی . استفال [دهغه پر عکس دې] یعنی ،

د توري نرې کول ؛ نو ځکه د: (أُخ) (أُض) (أُغ) (أُط) (أُق) (أُظ)

د ویلو پرمهال باید توري داسې ډک تلفظ شي چې ژبه پورته لاړه شي او د (أُخ)

(أُد) (أُس) (أُل) (أُک) او استفال ، دنورو تورو د تلفظ پرمهال باید توري

داسې نرې شي چې ژبه راټیټه شي . د استعلا توري په دې مجموعه کې لیدل کیږي:

(أُحَصَّ ضَعُظُ قَطُ) او د الفبا په نور توري د استفال صفت لري.

تَفَشِّي :

تَفَشِّي ، د شين ځانگړې صفت دې او مقصد يې په مخرج کې د هوا خپریدل دي. کله چې ووايو: (أشْ) ، وینو چې هوا د شين په مخرج کې خپریږي او په نتیجه کې ژبه د خولې له چت سره نه نښلې.

تَكَرَّار :

تکرار ؛ یعنی د ژبې پای په حرکت راوړل دي ، او یواځې په (را) کې شتون لري او شمیر یې باید له یو ځل حرکت څخه زیات نه شي ، او دغه تکرار د (را) او نورو تورو ترمنځ بیلتون څرگندوي (أُزْ) (أُزْ) .

صَفِير :

د (أَصْ) (أَسْ) (أُزْ) د تلفظ پر مهال د صاد ، سین او زا څخه شپیلکې وزمه غږ اوريدل کیږي [چې نوموړي غږ ته صفيرويل کیږي] او دغه دریو تورو ته ځانگړې دې. له صفيرو سره د هوا یو ډول بهیر ملگري دې چې ((هَمْس)) نومېږي.

قَلْقَلَه :

د قلقله موخه: د تلفظ پر مهال د توري څو ډول او اضطراب دې. د (أَقْ) (أَطْ) (أَبْ)

(أُجْ) (أُدْ) د تلفظ پر مهال او همدا ډول د (يَقْتُلُونْ) (مُحِيطْ) (مَآبْ)

(أَلْخُرُوجْ) (شَدِيد) په تلفظ کې باید غږ (پرمخرج) تر فشار وروسته یو سپک حرکت څرگند کړي ، په دې شرط چې په بشپړ حرکت بدل نه شي تر څو د توري د سکون (تميدا) ، د له منځه تللو لامل نه شي. د قلقله توري په دې مجموعه کې کتلای شو.

(قُطْبْ جَد) .

غڼه:

غڼه: یو غږ دې - د دوو حرکتونو په کچه - چې د میم او نون څخه اوریدل کیږي.

د غڼه مخرج خیشوم (د سړمود نننۍ برخه) دې؛ بیلگه: (أَن) (أَمَّا) .
غڼه په لاندې پنځو حالتونو کې شتون لري:

۱- د ((یا)) او ((نون)) او ((میم)) او ((واو)) په تنوین کې د ساکن (تم) نون د ادغام کولو (تنوتلو) پر مهال.

۲- د ساکن نون او د پنځلس تورو د تنوین پر مهال (وروسته به یې ولولۍ ۵۰-۵۱ مخ).

۳- په ((با)) کې د ساکن میم د اخفا (پټولو) پر مهال

۴- په ((میم)) کې د ساکن میم د ادغام (ننه ایستلو) پر مهال

۵- دنون او میم ۲ د تشدید (ّ) پر مهال

د حینو ورته تورو تر مېنځ توپیر

د ((ذ)) او ((ز)) توپیر:

ذال ، د پاسنیو غاښونو د څوکو سره د ژبې د شاد نښتلو په توسه تلفظ کیږي ، خود
((ز ا)) ، مخرج د ژبې د څوکې نژدې کیدل د نوموړو غاښونو سره ، دې ؛ نو ځکه د

۱- په عربي کې د حروفو د ضبط () لپاره څلور نښې شتون لري:

۱- فتحه: زور - د پاسه (—) . ۲- کسره: زیر - لاندې (—) .

۳- ضمه: پېښ (ُ) . ۴- سکون (تمید) (غرونډې (ْ) .

او تنوین دیوه ساکن نون څخه عبارت دې چې په یوه لفظ کې د اسم په پای کې ورزیاتېږي خو نه لیکل کیږي ، او د نوموړو نښو په تکرار سره ورته اشاره کیږي: (ُ) . او که پر کوم توري د سکون (تمید) نښه وي ، نوموړي توري ته ساکن (تم شوې) ویل کیږي (نْ ښ مْ) .
او په هر ځای کې چې د تشدید علامت (ّ) وي پر دې دلالت کوي چې دوه توري یو په بل کې ننه ایستل شوي دي.

۲- د صفتونو په اړه د لایاتو معلوماتو لپاره دې د قاعدو د تجدید کتاب ته مراجعه وشي

ځال د تلفظ پر مهال بنائي د ژبې پای بهر ته ووځي ، خو د زا ، د تلفظ پر مهال نه .

وايو : (اذ) (اُز) (يذرؤنكم) (تزرعونهُ) (الذين) (زعمتم) .

زا ، د صفيير (شپيلک) صفت لري (لکه څنگه چې مخکې ويل شوي دي ، ۳۳ مخ) او غږ يې اورو که ووايو : (اُز)

د « ث » او « س » توپير :

((ثا)) او ((سين)) يو تر بله هماغه توپير لري کوم چې (ځال) او (زا) درلود ، ځکه سين د زا له مخرجه ، تلفظ کيږي او د صفيير صفت لري : (أس) (وأسأل) (سأل) ؛ په داسې حال کې چې (ثا) د (ځال) له مخرجه تلفظ کيږي او د همس ۱ او رځاوت صفت پکې څرگند دي : (انا قلنم)

د ((ش)) او ((ج)) توپير :

شين او جيم دواړه د ژبې له منځنۍ برخې څخه تلفظ کيږي او په دواړو کې توپير ، په شين کې د همس او په جيم کې د جهر ۲ صفت د شتون له امله دي . او همدا رنگه د تفشي صفت د شين له ځانگړنو څخه دي ؛ يعنې د هغه د تلفظ پر مهال ، هوا د ژبې په منځنۍ برخه کې خپريږي ؛ نو ځکه د ژبې منځنۍ برخه د خولې له چت سره نه نښلی ، او پريږدي چې هوا تيره شي او خپره شي : (أشياء) (أشياء) . په جيم کې ، د شدت صفت شته ؛ يعنې د هغه د تلفظ پر مهال هوا حبس کيږي او دغه حالت په جيم کې څرگند دي ؛ کله چې وايو : (أج) (أجزموا) .

۱- همس په شونډو کې د ورو غږ په مانا دي او په تجويد کې د ساه د بهير او د هغه د نه بندیدو له امله د غږ د ضعف (تيوالي) څخه عبارت دي او توري يې عبارت دي له : (فَحْتُهُ شَخْصٌ سَكْتٌ)
۲- جهر د غږ د خوا کمښت او لوړوالي څخه عبارت دي چې لامل يې د توري په مخرج کې د ساه (نفس) بندوالي (حبس) دي . جهر د همس ضد دي او توري يې د همس له تورو پرته د القبا نور ټول توري دي

د((ض)) او((ظ)) توپیر:

ظا ، له پورتنیو مخکیو غابونو د څو ګو سره ژبې د پای د شاد نښتو په واسطه تلفظ کیږي او په دې حالت کې ، د ژبې پای بهر را وځي ، خود ضاد ، مخرج د پورتنیو پلنو (آسیاب) غابونو سره موازي د ژبې د څنډې له یو ځای کیدو څخه عبارت دې ؛ نو د (ظا) مخرج د(ضاد) له مخرج څخه لیرې دې:

(أَظْ) (الظَّالِمِينَ) (أَظْلَمُ) (ظَهَرَ) (ظَلَمَكَ).

(أَضْ) (وَلَا الضَّالِّينَ) (يُضِلُّ) (أَضَلُّ) (يَضْرِبُونَ).

او همدارنګه د ظا پر خلاف ، ضاد ، د استطالت د صفت لرونکې دې. استطالت – چې د (ضاد) ځانګړتیا ده پر غږ د فشار له امتداد څخه په ټول مخرج کې عبارت دې ؛ یعنې د ضاد ، د تلفظ پرمهال ، غږ ، د ژبې ټوله څنډه نغاړي.

تمرین (۲)

۱- د دوهم لوست تر لوستلو وروسته د لاندینیو پوښتنو ته ځواب ورکړي.

أ- صفتونه کوم کارونه سرته رسوي؟

ب- د هغه تورو نومونه واخلئ چې د رخاوت صفت لري.

ج- د لوست په مرسته د لاندینیو تورو صفتونه وټاکئ:

ت، ح، خ، ص، ط، غ، ق، ر، ن.

د- د لومړي لوست او دوهم لوست په مرسته د لاندینیو تورو توپیر د هغوي په خپله ډله کې وواياست:

((ز)) او ((س)) ، ((ط)) او ((ت)) ، ((ء)) او ((ع)) ، ((ق)) او ((غ)).

۲- د لاندینیو سورتونو تلاوت ته پاملرنه وکړئ ؛ ټول هغه صفتونه چې توري یو له بله څخه بیلوي په هغوي کې شته او په ډیر دقت په متن کې تورو ته پاملرنه وکړئ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ (۱) وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ (۲) وَشَهِيدٍ وَمَشْهُودٍ (۳) قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ (۴) النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ (۵) إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ (۶) وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ (۷) وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ (۸) الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (۹) إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ (۱۰) إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ (۱۱) إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ (۱۲) إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ (۱۳) وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ (۱۴) ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ (۱۵) فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ (۱۶) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ (۱۷) فِرْعَوْنُ وَثَمُودَ (۱۸) بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ (۱۹) وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ (۲۰) بَلْ هُوَ قَوَّانٌ مَجِيدٌ (۲۱) فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ (۲۲)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ (۱) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ (۲) النَّجْمُ الثَّاقِبُ (۳) إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ (۴) فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ (۵) خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ (۶) يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ (۷) إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ (۸) يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ (۹) فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ (۱۰) وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ (۱۱) وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ (۱۲) إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ (۱۳) وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ (۱۴) إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا (۱۵) وَأَكِيدُ كَيْدًا (۱۶) فَمَهْلِكُ الْكَافِرِينَ أَهْلَهُمْ رُودًا (۱۷)

دریم لوست

د ځینو تورو احکام (حکونه):

الف: ساکن نون او تنوین:

مِنْ إِنْ لَنْ كُنْتُمْ يَنْأَوْنَ أَنْتَظِرُوا الْأَنْبَاءُ الْأَنْبِيَاءُ دُنْيَا
الْأَنْعَامَ عِنْدَ عَزِيزٍ (عَزِيزُ) غَفُورٍ (غَفُورُ) أَحَدٌ (أَحَدُ)
أَزْوَاجًا (أَزْوَاجُ) أَغْلَالًا (أَغْلَالُ) مَلَائِكَةً (مَلَائِكُ)
غَاسِقٍ (غَاسِقُ) حَاسِدٍ (حَاسِدُ) خُسْرٍ (خُسْرُ)

ساکن نون کیدای شي په حرف کې راشي: (مِنْ، إِنْ، لَنْ) او په نوم کې: (عِنْدَ،

الْأَنْبَاءُ، الْأَنْبِيَاءُ) او په فعل کې: (كُنْتُمْ، يَنْأَوْنَ، أَنْتَظِرُوا).

او تنوین، یو زاید ساکن نون دې چې تلفظ کیږي خونه لیکل کیږي او یواځې په اسم

کې راځي: (عَزِيزُ، غَفُورُ، أَحَدٌ، أَزْوَاجًا، غَاسِقٍ...).

ساکن نون او تنوین څلور حکونه لري:

۱- اِظْهَار ۲- اِدْغَام ۳- قَلْب ۴- اِخْفَا.

اولاً: اظهار

د اظهار موخه، د نون روښانه او څرگند تلفظ کول دي؛ بيله دې چې غنه ورکړل شي.

دغه حالت، په شپږو تورو کې واقع کیږي: همزه، ها، عین، حا، غین، خا.

د اظهار بيلگې او مثالونه :

أ - د ساکن نون مثالونه :

مَنْ هَادٍ	مَنْ هَلَكَ	أَلَا نُهْزُ	إِنْ عَلِمْتُمْ	مَنْ هَدَى اللَّهُ
مَنْ عَلَقَ	أَنْعَمْتَ	مَنْ حَمَلَ	فَمَنْ حَاجَّكَ	مِنْ حَكِيمٍ
تَلْحِثُونَ	مِنْ غِلٍّ	مِنْ غَسَلِينَ	مِنْ غَيْرِكُمْ	فَسَيُنْغِصُونَ
مَنْ خَشِيَ	فَإِنْ خِفْتُمْ	مِنْ خَيْرٍ	أَلَمْ نَخْنِقْهُ	

ب - د تنوين مثالونه :

وَجَنَّتٍ أَلْفَافًا	شَيْعًا إِذَا	لَأَيَّ يَوْمٍ أَجَلَتْ
لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ	سَلَامٌ هِيَ	جُرْفٍ هَارٍ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ	فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ	أَجْرًا عَظِيمًا
عَزِيزٌ حَكِيمٌ	نَارًا حَامِيَةً	تَجْتَرَّةً حَاضِرَةً
وَرَبِّ غَفُورٍ	أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ	بِقُرْءَانٍ غَيْرِ هَذَا

ثانياً: ادغام

د ادغام موخه ، د ساکن نون او تنوین ننه ایستل په ورپسې توري کې ده . په داسې بڼه چې نون اصلاً تلفظ نه شي ؛ خو وروستې توري د تشدید (—) سره وویل شي .

دغه حالت هغه مهال واقع کیږي چې له هغوي وروسته د (يَزْمُلُونَ) د شپږگونو تورو څخه یو وي ؛

یعنې: یا ، را ، میم ، لام ، واو ، نون.

دغه ادغام پر دوه ډوله دي:

— ادغام له غڼه سره ؛ په څلورو تورو کې: یا ، واو ، میم ، نون.

— ادغام بېله غڼه ؛ په دوو تورو کې: لام ، را .

د بیلګې په توګه:

(مَنْ يَعْمَلْ) د ادغام په صورت کې وایو: (مَيَّعْمَلْ) .

(مَنْ وَلَدَ) د ادغام په صورت کې وایو: (مَوَّلَدِ) .

(وَأَنْ لَّوْ) د ادغام په صورت کې وایو: (وَاَلَّوْ) .

(خَيْرَ آيَرُهُ) د ادغام په صورت کې وایو: (خَيْرَ آيَرُهُ) .

(قَوْلٌ مَعْرُوفٌ) د ادغام په صورت کې وایو: (قَوْلَمَعْرُوفٌ) .

اوس د ادغام بیلګو ته پاملرنه وکړی:

أ — د ساکن نون مثالونه :

إِنْ يَكُونُوا	مَنْ يَشَاءُ	مَنْ يَعْمَلُ	لَنْ يَقْدِرَ
مِنْ وَاقٍ	مَنْ وَجَدَنَا	مِنْ وَلَدٍ	مِنْ وَرَثَةٍ
مِنْ مَالٍ	مِنْ مَسَدٍ	فَمِنْ مَا مَلَكَتْ	مِنْ مَلِكٍ
مِنْ نَذِيرٍ	إِنْ نَشَأُ	لِمَنْ نُرِيدُ	لَنْ نَدْخُلَهَا

مِنْ لَدُنْهُ	أَنْ لَنْ	وَأَنْ لَوْ	وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ
مِنْ رَبِّهِمْ	أَنْ رَأَاهُ اسْتَغْنَى	[عَنْ رَبِّهِمْ]	مِنْ رَسُولٍ

ب — د تنوين مثالونه :

خَيْرَ آيَةٍ	وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ	خَيْرٌ وَأَبْقَى	وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ
صُحُفًا مُطَهَّرَةً	قَوْلًا مَعْرُوفًا	كُلًّا نُمِدُّ	يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةً

مَالًا لُبَدًا	هُمَزَةٌ لَمَرَّةً	غَفُورٌ رَحِيمٌ	عِيشَةً رَاضِيَةً
من ربهم	أن رءاه أستغنى	[عن ربهم]	من رسول

د ورته ، همجنسو او یو بل ته نژدي تورو د قاعدې پیژندنه :

که د عربی تورو څخه دوه توري یو تر بله سره یو ځای شي د یو بل په نسبت له لاندینیو څلورو حالتو څخه د یوه درلودونکي دي :

– دواړه متماثل (د یو بل په شان) دي .

– دواړه متجانس (له یوه جنسه) دي .

– دواړه متقارب (یو تر بله نژدي) دي .

– دواړه متبا عد (یو له بله لیري) دي .

کوم مهال چې دوه توري په مخرج او صفت کې یووالې ولري ، متماثل (د یو بل په شان) به وي ؛ لکه: با او با ، میم او میم ، لام او لام . مثال :

(أَذْهَبَ بِكَتَابِي) (قُلْ لَأَسْأَلَكُمْ) (وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ)

او هر مهال چې په مخرج ، کې یو والې ولري او په صفت کې مختلف وي ؛ متجانس (هم جنس) گڼل کیږي ؛ لکه: تا او طا ، قاف او کاف ، ثا او ذال . مثال :

(فَأَمَنْتَ طَائِفَةً) (نَخْلُقُكُمْ) (يُلْهَثُ ذَلِكَ).

د دواړو ډولو متماثل او متجانس حکم ، ادغام دې .

او هر مهال چې په مخرج کې یو بل ته نژدي او په صفت کې مختلف وي ، متقارب (یو بل نژدي) به وي .

په حفص کې اصل ، په دې ډول کې ، د ادغام نشتوالې دې ، مگر په ځینو ځانگړو حالتونو کې یې ادغام شتون لري . لکه د ساکن نون ادغام په میم او واو کې ، د لام

ادغام په را کې . د متقاربو تورو مثال: (قَدْ سَمِعَ اللَّهُ) (وَلَقَدْ جَاءَهُمْ) (إِذْ تَأْتِيهِمْ)

په حفص کې د ادغام شرط ، دمخکیني توري سکون دې ، خود حرکت درلودلو په صورت کې ادغام نه کیږي ؛ سره ددې چې نور ادغام کوي او هغه ته کبیر ادغام (ستر ادغام) وايي ؛ لکه:

(سَلَكُكُمْ) (الرَّحِيمِ مَلِكِ) (يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ).

[او کله چې د دوو تورو مخرج یو له بله لیري وی؛ متباعد (یو له بله لیري) به وي.

مثلاً: با او لام، نون او ها، عین او فا. مثال: (قُلْ بَلَى) (الْأَنْهَرُ) (تَغْفُوا).]

تمرین (۳)

۱- د لوست تر لوستلو وروسته لاندینیو پوښتنو ته ځواب ورکړی:

أ- د ساکن نون او تنوین ترمنځ توپیر څه دی؟

ب- د ساکن نون او تنوین د اظهار لپاره د هریوه په اړه دوه مثالونه وړاندې کړی.

ج- اظهار او ادغام تعریف کړی.

د- ادغام بیله غږه په کومو تورو کې دی؟ مثال ووايست.

ه- دوه متماثل او متجانس توري په کوم شرط ادغام کېږي؟

و- لاندینی مثالونه د اظهار او ادغام لپاره دي، هریو وټاکي:

كَانَتْ تَأْتِيهِمْ، عَذَابٌ أَلِيمٌ، أَنْ لَنْ، عَذَابُ الْكَمِّ، أَرْوَاجًا خَيْرًا، وَاعْلُظْ

عَلَيْهِمْ، إِذْ ظَلَمُوا، حَقٌّ مَعْلُومٌ، أَنْ يَدْخُلَ، مِنْ عَذَابٍ .]

۲- اوس، د دغه سورت تلاوت ته په غور نیولو سره هغه ځایونو ته پاملرنه وکړی.

چې دهغوي لاندې کرښه ایستل شویده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ اللَّهَ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

بَصِيرٌ (۲) خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ

الْمَصِيرُ (۳) يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ

عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (۴) (دا سورت تر اخره په قرآن کریم کې ولولۍ)

خلورم لوست

د ځينو تورو احكام (حکونه)

د ساکن نون او تنوين نور احكام: قلب او اخفا

ثالثاً: قلب

د قلب څخه مقصد ، د ساکن نون تبديلول په ميم دې او دغه ميم په ورپسې توري کې د غټه سره اخفا کېږي (پټېږي) .

دغه حالت يواځې د (با) سره صورت نيسي ؛ مثلاً :

(مَنْ يَخْلُ) وايو : (مَمْبَخِل).

(سَمِيعٌ بَصِيرٌ) وايو : (سَمِيعٌ مَبْصِيرٌ).

(مُنْفَطِرٌ بِهِ) وايو : (مُنْفَطِرٌ مَبِيهِ).

(زَوْجٌ يَهِيْجُ) وايو : (زَوْجٌ مَبْهِيْجٌ).

(مَشَاءٌ بِنَمِيمٍ) وايو : (مَشَاءٌ مَبْنَمِيمٍ).

(أَنْبَاءُكَ) وايو : (أَمْبَاءُكَ).

رابعاً: اخفا

د اخفا مقصد ، د ساکن نون او تنوين پټول په ورپسې توري کې دې په داسې ډول چې درجه يې د اظهار او ادغام ترمنځ وي ؛ په دې شرط چې پر غټه محافظت وشي .

دغه حالت ، هغه مهال دې چې د ساکن نون او تنوين ، څخه وروسته د الفبا د

نورو تورو څخه يو توري قرار ونيسي چې نوموړي توري پنځلس توري دي او د

لاندینی بېت په اولو کلماتو کې وینو :

صِفَتْ ذَاتُنَا كَمْ جَادَ شَخْصٌ قَدْ سَمَا دُمَ طَيِّبًا زِدْ فِي تُقَى ضَعْ ظَالِمًا ١

اوس د اخفا بيلگو ته پاملرنه وکړي:

أ- د ساکن نون مثالونه:

عَنْ صَلَاتِهِمْ	مِنْ صَلَاحٍ	يَنْصُرُكُمْ	مَنْصُورًا
مِنْ ذَهَبٍ	مَنْ ذَا الَّذِي	مُنْذِرٌ	
مَنْ ثَقُلَتْ	مِنْ ثَمَرَةٍ	مُنْثُورًا	أَلَأُنْثَى
مَنْ كَانَ	مِنْ كِتَابٍ	مُنْكَرُونَ	يُنْكَثُونَ
وَمَنْ جَاهَدَ	إِنْ جَاءَكُمْ	زَنْجَبِيلًا	أَنْجَعُكُمْ
مِنْ شَرٍّ	لِمَنْ شَاءَ	أَنْشَرُهُ	إِنْشَاءً
مِنْ قَبْلُ	فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ	يَنْقَلِبُ	أَوْ أَنْقُصَ
أَنْ سَيَكُونُ	[مِنْ سِحْرِهِمْ]	نَنْسَحُ	نَنْسَعُكُمْ
مِنْ دُونِ	أَنْ دَعَوْتُكُمْ	عِنْدَ	أَنْدَادًا
مِنْ طَيِّبَاتٍ	فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ	أَنْطَلِقُوا	تَنْطَلِقُونَ

١- مقصد دغه حروف دي: ١-ص ٢-ذ ٣-ث ٤-ک ٥-ج ٦-ش ٧-ق ٨-س
٩-د ١٠-ط ١١-ز ١٢-ف ١٣-ت ١٤-ض ١٥-ظ

مِنْ زُقُومٍ	إِنْ زَعَمْتُمْ	تَنْزِيلٌ	أَنْزَلْنَا
مِنْ فِتْنَةٍ	فَإِنْ فَاءُوا	مُنْفَكِينَ	يُنْفِقُونَ
مَنْ تَابَ	وَإِنْ تَتَوَلَّوْا	كُنْتُمْ	أَنْتُمْ
مِنْ ضَرْبٍ	مَنْ ضَلَّ	مَنْضُودٍ	مِنْ ضُرٍّ
مِنْ ظَهِيرٍ	مَنْ ظَلَمَ	أَنْظِرْنِي	فَأَنْظُرْ

ب - د تنوین مثالونه :

رِيحًا صَرْصَرًا	ظِلِّ ذِي ثَلَاثٍ	مُطَاعٍ ثَمَّ	كِرَامًا كَاتِبِينَ
حُبًّا جَمًّا	رَسُولًا شَاهِدًا	كُتِبَ قَيِّمَةٌ	فَوْجٌ سَأَلَهُمْ
دَكَّا دَكًّا	شَرَابًا طَهُورًا	نَفْسًا زَكِيَّةً	خَالِدًا فِيهَا
نِعْمَةً تُجْزَى	قِسْمَةً ضَيْزَى	ظِلًّا ظَلِيلًا	

تمرین (۴)

۱- لاندینیو پوښتنو ته ځواب ورکړی:

أ- قلب تعریف کړی. او ووايست چې په څه حالت کې صورت نیسي؟

ب- د قلب په حالت کې، څو عمله سرته رسیږي؟

ج- اخفا څه شې دې؟ په څو تورو کې اخفا کیږي؟ نومونه یې واخلی.

د- د «صِفْ ذَاتِنَا... الخ» بیت په یادو زده کړی.

۲- اوس، ددغه سورت تلاوت ته په غور نیولو سره هغه ځایونو ته پاملرنه وکړی چې قلب او

اخفا صورت نیولې دهغوي لاندې کرښه ایستل شویده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَتْلُوهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتِ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
(۱) قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (۲) وَإِذْ
أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَأَتْ بِهِ وَأُظْهِرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ
وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ (۳)
إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ
وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ (۴) عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَقْتُكَ أَنْ
يُبدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَلْبَاتٍ تَلَبَّسَتْ بِعَدَابِ
سَبْحَتٍ نَبْتَلَتْ وَأُبْكَارًا (۵) يَتْلُوهُنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا قَوْلًا أَنْفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا
وَقُودَهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ (۶) يَتْلُوهُنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُبُوءًا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ
عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ
النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا
نُورَنَا وَآغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۷) يَتْلُوهُنَّ النَّبِيُّ جَلِيدُ الْكُفَّارِ
وَالْمُتْلَفِقِينَ وَآغْلَظَ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ (۹) ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا
لِلَّذِينَ كَفَرُوا أَمْرَاتِ نُوحٍ وَأَمْرَاتِ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ
فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ (۱۰)
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَمْرَاتِ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي
الْحَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (۱۱) وَمَرْيَمَ ابْنَتْ
عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقْتَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا

پنجم لوست

د ځينو تورو احكام (حکونه)

ب: ساکن میم

أَمْ	إِنْكُمْ	أَنْتُمْ	يَمْحُ اللَّهُ	يَمْحُ	أَمْراً
هُمْ	يَمْشُونَ	أَمْعَاءَهُمْ	أُمْلَى لَهُمْ	أَمْنًا	

که پورتنیو کلمو ته ، پاملرنه وکړو وینو چې ساکن میم ، کله په حرف کې راځي لکه (أَمْ) او کله په اسم کې لکه: (أَمْراً) (أَمْنًا) (هُمْ) او کله هم په فعل کې راځي لکه: (يَمْشُونَ) (أُمْلَى) (يَمْحُ) (يَمْحُ اللَّهُ) . کیدای شي د کلمې په منځ کې وي ؛ لکه: (يَمْشُونَ) (أَمْراً) ، یا د کلمې په آخر کې ؛ لکه (هُمْ) (أَنْتُمْ) . ساکن میم درې حکمه لري:

۱- ادغام ۲- اخفا ۳- اظهار

اولاً: ادغام

ساکن میم یواځې په میم کې ادغام کیږي ؛ لکه: (أَمْ مَنْ) (وَمِنْهُمْ مَنْ) (كَمْ مِنْ) (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ)

ثانياً: اخفا

ساکن میم یواځې په ((با)) کې اخفا کیږي ؛ مثال :

(هُمْ بَارِزُونَ) (كَلْبُهُمْ بَاسِطٌ) (إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ) .

ثالثاً: اظهار

ساکن میم ، د الفبا په نورو ټولو شپږو بشت تورو کې اظهار کیږي (څرگند ویل کیږي). بیلګې په پرله پسې توګه په لاندیني جدول کې کتلاى شی:

أَمْ أَمِنْتُمْ	يَمْتَرُونَ	فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ	أَنْ لَهُمْ جَنَّتْ
أَمْ حَسِبْتُمْ	أَمْ خُلِقُوا	الْحَمْدُ لِلَّهِ	تَزَهُقُهُمْ ذَلَّةً
أَمْزَا	رَمْزَا	تُمْسُونَ	يَمْشُونَ
هُمْ صَاغِرُونَ	وَأَمْضُوا	وَأَمْطَرْنَا	وَهُمْ ظَلِمُونَ
أَمْعَاءَهُمْ	لَهُمْ غُرْفٌ	وَهُمْ فِيهَا	أَمْ قَوْمٌ تُبَعِّ
إِنَّهُمْ كَانُوا	أَمْ لَهُمْ	وَهُمْ نَائِمُونَ	يَمْهَدُونَ
أَمْوَاتًا	لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ		

ج: تشدید (شدّ) لرونکې میم او نون

إِنَّ	مَنَا	إِنَّكُمْ	تَطُنُّونَ	لَأَقْطَعَنَّ	الْجَنَّةَ
الْجَنَّةِ	النَّاسِ	النَّارِ	جَهَنَّمَ		
أَمَّا	فَإِمَّا	لَمْ	تُمْ	هَمَّازٍ	
دَمَّرْنَاهُمْ	تُدْمِرُ	هَمَّتْ	هَمَّ		

پورتنیو کلمو ته په پاملرنه ، وینو چې مشدد (شد لرونکې) میم او نون ، کله په حرف کې راځي ؛ لکه : (إِنَّ) (تُمْ)
 او کله په اسم کې ؛ لکه : (مَثَا) (الْأَناسِ) (هَمَّازِ) او کله په فعل کې راځي لکه : (تَظُنُّونَ) (دَمَرْنَاهُمْ) .
 — ځینې وخت د کلمې په منع کې لیدل کیږي ؛ مثال :
 (تَظُنُّونَ) (الْأَناسِ) (الْجَنَّةَ) (هَمَّازِ) (دَمَرْنَاهُمْ) .
 — یاد کلمې په آخر کې ؛
 (إِنَّ) (لَأُقَطِّعَنَّ) (هَمَّ) (تُمْ) .
 مشدد نون او میم — چې په هر ځای کې واقع شي — د دوو حرکتونو په اندازه ، غټه ورکول کیږي .

تمرین (۵)

- [۱- خپل معلومات وازموی :
- أ- ساکن میم څو حکمه لري ؟ د هریوه لپاره دوه ، دوه مثالونه ووايست .
 ب- له لاندینیو مثالونو څخه د هریو لپاره مورد وټاکي ؛
 وَهُمْ عَلَى، لَمْ يَتُوبُوا، رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ، وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ، إِنَّمَا، فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ،
 طَلَّقَكُنَّ، هُمْ مِنْ، فَأَنْذِرْ، لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ.
 ج- د غټه مقدار څومره دي ؟
 د- آیا کیدای شي چې مشدد میم او نون د کلمې په پېل کې وي ؟ ولې ؟]
 ۲- اوس ، د دغه سورت تلاوت ته په غوږ نیولو سره هغه ځایونو ته پاملرنه وکړی چې دهغوي لاندې کرښه ایستل شویده ، ساکن میم او مشدد (شد لرونکې) میم او مشدد نون په نښه کړی .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ (۱) لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ (۲) مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ (۳) تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالْأَرْوَاحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ (۴) فَأَصْبَرَ صَبْرًا جَمِيلًا (۵) إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا (۶) وَنَزَلَهُ قَرِيبًا (۷) يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ (۸) وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ (۹) وَلَا يَسْأَلُ حِمِيمٌ حَمِيمًا (۱۰) يُبْصَرُونَهُمْ يَوْمَ الْمُجْرَمِ تَوَفَّتْهُ مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بَنِيهِ (۱۱) وَصَلَحَتِهِ وَأَخِيهِ (۱۲) وَفَصَّلَتِهِ أَلَّتْهُ تَوْبِهِ (۱۳) وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ (۱۴) كَلَّا إِنَّهَا لَأُظْلَى (۱۵) نَزَاعَةً لِلنَّشْوَى (۱۶) تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى (۱۷) وَجَمَعَ فَأَوْعَى (۱۸) * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَخَلْقٌ هَلُوعًا (۱۹) إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا (۲۰) وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا (۲۱) إِلَّا الْمُصَلِّينَ (۲۲) الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ (۲۳) وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ (۲۴) لِلنَّسَائِلِ وَالْمَحْرُومِ (۲۵) وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بَيِّمَ الَّذِينَ (۲۶) وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ (۲۷) إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ (۲۸) وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ (۲۹) إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ (۳۰) فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ (۳۱) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ (۳۲) وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ (۳۳) وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ (۳۴) أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ (۳۵) فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ (۳۶) عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ (۳۷) أَيُطَمَعُ كُلُّ فِرْعَوْنٍ مِثْلَهُمْ أَنْ يَدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ (۳۸) كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ (۳۹) فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَلْدِرُونَ (۴۰) عَلَى أَنْ تُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ (۴۱) فَذَرْنَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ (۴۲) يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ (۴۳) خَلَاسَةً أَبْصَلُّهُمْ تَزْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ (۴۴)

شپږم لوست

د ځينو تورو احكام (حکونه)

د: ((را))

((را)) دوه حالته لري:

- ۱- کيدای شي د ، ضمه (رُ) يا فتحه (رَ) يا کسره (رِ) په توسته حرکت ولري.
 - ۲- کيدای شي ساکن وي ؛ اوله ضمه (ـُ.....رُ) وروسته وي ، يا له فتحه (ـَ.....رُ) وروسته وي ، او يا له کسره (ـِ.....رُ) وي.
- په دې ټولو حالتونو کې ، کيدای شي د کلمې په پېل ، مېنځ او يا آخر کې واقع وي که ((را)) مفتوح (زور لرونکي) ، مضموم (پينځ لرونکي) او يا ساکن (تم) وي ، او له فتحې او يا ضمې وروسته راغلې وي ؛ تفخيم کيږي بې له کوم توپيره که د کلمې په پيل کې وي ، يا مېنځ کې وي ، او يا د کلمې په آخر کې وي.

رُبَمَا، رُزِقُوا سَنَفْرُغُ، عُرْبًا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ
رَأَوْفٌ، رَحِيمٌ يَرَوْنَهُ، خَرَجُوا صَبِرَ، وَغَفَرَ
الْقُرْءَانُ، يُوزَقُونَ، تُزَجَّى فَأَهْجُرُ، وَأَنْظُرُ
الْعَرْشِ، الْأَرْضِ، مَرْضَى فَلَا تَفْهَرُ، فَلَا تَنْهَرُ

۱- د کلمې په پيل کې د ساکنې ((را)) د واقعيت څخه مقصد ، دهغې شتون تر وصلې همزه وروسته دې چې په بشپړه توگه تفخيم کيږي لکه:

«رَبِّ أَزْجَعُونَ»، «ثُمَّ أَزْجِعُ» «لَكُمْ أَزْجَعُوا».

۲- تفخيم ؛ يعنې ، غليظ او ډکول دي چې بايد د تفخيم توري د تلفظ په وخت کې ، ژبه پورته لاړه شي ترڅو د خولې ټوله فضا له غږ ډکه شي. او ترقيق د تفخيم پر عکس دي

په داسې حال کې چې ((را)) مکسوره وي ؛ که په پېل کې وي ، که په مینځ کې وي او یا که د کلمې په آخر کې وی ترفیق کېږي ؛ مثال:

رِجَالٌ، رِزْقًا	قَرِيبٌ، تُرِيدُونَ	وَالْفَجْرِ وَلَيَالٍ عَشْرٍ
فَزَعُونَ، مِرْبَةٍ، الْإِزْبَةِ	مُدَّكِرٍ، نَاصِرٍ، مُقْتَدِرٍ	
الطَّيْرِ، أَلْسِنَةٍ، خَيْرٌ، يَسِيرٌ، قَدِيرٌ		

هـ: ((لام))

لام ، په (اللَّهُ) (اَللَّهُمَّ) جلاله لفظونو کې که تر مخه یې فتحه یا ضمه وي ؛ تفخیم کېږي ، او که تر مخه یې کسره وي ؛ ترفیق کېږي . لاندینیو مثالونو ته پاملرنه وکړئ:

قَالَ اللَّهُ	سَمِعَ اللَّهُ	شَاءَ اللَّهُ
يَجْمَعُ اللَّهُ الرَّسُلَ	قَالُوا لِلَّهِمَّ	رُسُلُ اللَّهِ
لِلَّهِ	بِسْمِ اللَّهِ	مَا يَفْتَحُ اللَّهُ

خو ((لام)) - أل - په نورو کلمو کې - پرته له جلاله لفظ څخه - پر دوه ډوله دې :

۱- یو ډول یې چې نه تلفظ کېږي ، د دې سره په ورپسې توري کې ادغام کېږي ؛

لکه: الشَّمْسُ، النَّاسُ، الطَّائِفَةُ، الرَّحْمَنُ، الرَّحِيمُ.

دغه ډول ته ((شمسي لام)) وائي ؛ دا نوم ایښوونه د ((شمس = لمر)) د کلمې له امله ده او د شدّ (ّ) د نښې په تړوسه چې په ورپسې توري ایښوول کېږي ، پیژندل کېږي .

۲- بل ډول ئي چې ساکن تلفظ کيږي ؛ لکه: الْقَمَرُ، الْعَلِيمُ، الْحَبِيرُ، الْقَوْلُ،

بِالْمَعْرُوفِ

دې ډول ته ((قمری لام)) وائي ؛ چې د ((قمر = سپوږمۍ)) کلمې پورې اړه لري اود پیژندنې نښه یې په ورپسې توري باندې د شدّ (ّ) نشتوالې دي .
قمری توري په لاندینۍ مجموعه کې لیدل کیږي :

« اِبْنُ حَجَّكَ وَخَفَّ عَقِيمَهُ »

۳۲۱ ۲۵۴ ۹۸۷ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴

(اود الفبا نور توري شمسي توري دي)

تمرین (۲)

۱- خپل ځان وازموی :

أ - د ((را)) حالتونه وشمیری او په تفخیم او ترقیق کې د هریو حکم وواياست .

ب - لاندیني مثالونه تفخیم کيږي که ترقیق کيږي ؟ ولې ؟

قُرْطَاسٌ ، مَرَضَاتٌ ، أَسْرٌ ، الْمَصِيرُ ، نُورُهُمْ ، الْأَنْهَرُ ، كَفَرُوا ، أَمْ أَرْتَابُوا ، رَبِّي ، يَغْفِرُ لَكُمْ ، النَّاقُورُ ، النَّارُ ، أَمْرِهِمْ .

ج - په کومو حالتونو کې ((لام)) تفخیم کيږي ؟

د - د ((شمسي لام)) د تورو نومونه واخلي ؛ آیا کولې شی د هریو لپاره مثال وواياست ؟

۲ - اوس ، د دغه سورت تلاوت ته په غوږ نیولو سره ((را)) او ((لام)) ته پاملرنه وکړی .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتْلَاهَا الْمُؤْمِنُونَ (١) قُمْ فَأَنْذِرْ (٢) وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ (٣) وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ (٤) وَالرُّجْزَ
فَأَهْجُرْ (٥) وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ (٦) وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ (٧) فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ (٨)
فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ (٩) عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ (١٠) دَرَنِي وَمَنْ خَلَقْتُ
وَحِيدًا (١١) وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا (١٢) وَبَنِينَ شُهُودًا (١٣) وَمَهَّدْتُ لَهُ
تَمْهِيدًا (١٤) ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ (١٥) كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا (١٦) سَأَرْهُقُهُ
صُعُودًا (١٧) إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ (١٨) فَقَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ (١٩) ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ (٢٠) ثُمَّ
نَظَرَ (٢١) ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ (٢٢) ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ (٢٣) فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَى
(٢٤) إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ (٢٥) سَأُصْلِيهِ سَقَرَ (٢٦) وَمَا أَذْرُكَ مَا سَقَرُ (٢٧)
لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ (٢٨) لَوَاحِةٌ لِلْبَشَرِ (٢٩) عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ (٣٠) وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ
النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزِدَّادَ
الَّذِينَ آمَنُوا إِيْمَانًا وَلَا يُؤْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن
يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ (٣١) كَلَّا وَالْقَمَرَ (٣٢)
وَاللَّيْلَ إِذَا أَذْبَرَ (٣٣) وَالصُّبْحَ إِذَا أَصْفَرَ (٣٤) إِنَّهَا لَإِْحْدَى الْكَبِيرِ (٣٥) نَذِيرًا
لِّلْبَشَرِ (٣٦) لِمَن شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ (٣٧) كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ
(٣٨) إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ (٣٩) فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ (٤٠) عَنِ الْمُجْرِمِينَ (٤١) مَا
سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ (٤٢) قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ (٤٣) وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ (٤٤) وَكُنَّا
نُحْضِرُ مَعَ الْخَاطِئِينَ (٤٥) وَكُنَّا نُكَذِّبُ بَيِّنَاتٍ (٤٦) حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ (٤٧)
فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَلَةُ الشَّلْفِيعِينَ (٤٨) فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ (٤٩) كَأَنَّهُمْ
حُمُرٌ مُسْتَنَفِرَةٌ (٥٠) فَزَتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ (٥١) بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنَشَّرَةٌ
(٥٢) كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ (٥٣) كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ (٥٤) فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ (٥٥) وَمَا
يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ (٥٦)

اووم لوست

دمد ډولونه :

مد :

د مدد توري را کښلو (اوږدولو) ته مدد وائي.

د مدد توري درې دي

۱- ساکن ((واو)) مضموم (پښې لرونکي توري) يې تر مخه .

۲- ساکنه ((يا)) مکسور (زیر لرونکي توري) يې تر مخه .

۳- ((الف)) .

په دې تورو کې ، طبيعي مدد د دوو حرکتونو په اندازه شته دې او د ((نوحیه)) د

ویلو پر مهال هغه په څرگند ډول اوریدلې شو؛ ځکه د: (واو) ، (یا) ، (الف) غږ باید د

دوو حرکتونو په اندازه را کاږو (اوږد کړو) .

دوه څیزونه مدله طبيعي حالت څخه خارجوي .

۱- همزه ۲- سکون

يعنې ، هر مهال چې له مدد څخه وروسته یو له دې دوو (همزه ، سکون) شتون

ولري ؛ مدله طبيعي (اصلي) حالت څخه د مدد فرعي حالت ته ځي او دغه فرعي مدد

د سکون او همزه ، د بیلابیلو حالتونو له امله په مختلفو ډولونو ویشل کیږي :

اولاً: همزه

هر مهال چې د مدله توري وروسته همزه راشي ؛ د مدد د لاندینیو دوو ډولونو څخه یو

مېنځته راځي :

۱- متصل (نښتې) مدد :

جَاءَ	شَاءَ	جِئَ	سِئَ	أَلْشَّوْءَ	قُرْءَ
أَلْمَلِئْكَ	أُولِئِكَ	أَلْفَائِزُونَ	أَلطَّائِفِينَ		

په دې کلمو کې وینو: همزه او د مدّ تورې دواړه ، په یوه کلمه کې یو له بل سره متصل (نښتي) دي او له همدې امله یې نوموړې ، متصل مدّ نومولې دي .
ددغه مدّ د کارلو (اوږدولو) اندازه له څلورو تر پنځو حرکتونو ده او قصر — یعنې طبیعي حالت ته راوړل — یې جایز نه دي .

۲ — منفصل (بیل) مدّ:

مَا أُنْزِلَ أَنَا أَوْ حَيْنًا إِلَيْكَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا
قُوا أَنْفُسَكُمْ وَفِي أَنْفُسِكُمْ وَانْبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ

په دې کلمو کې وینو: همزه د مدّ له تورې څخه بیله او په بله کلمه کې راغلي ده ؛ نو ځکه ورته ((منفصل مدّ)) وایي .
ددغه مدّ د کارلو (اوږدولو) اندازه له څلورو تر پنځو حرکتونو ده او قصر یې — د دوو حرکتو په اندازه جایز دي ۱.

تمرین (۷)

- ۱- لوست په غور ولولئ او لاندینیو پوښتنو ته ځواب ورکړئ:
- أ- ((واو ، یا)) کوم مهال د مدّ تورې گڼل کیږي ؟
- ب- طبیعي مدّ باید څومره اوږد شي ؟
- ج- د متصل او منفصل مدّ د نوم ایښوونې لامل څه دي ؟
- د- د متصل مدّ او منفصل مدّ (دهریو) د حرکت مقدار وایاست .
- ه- آیا کولې شو منفصل مدّ را نه کارو ؟

۱- دلته د مولف په تعبیر کې تساهل (آسانتیا) لیدل کیږي ، څرنگه چې د حفص ټول راویان پر دې اتفاق نه لري او په دودیزو مصحفونو کې د هغوي د مدّ پر روایت ، پر څلورو تر پنځو حرکتونو ضبط (کنټل) شوې دي . نو له لوستونکو څخه هیله کیږي چې په خپل قرائت کې د منفصل مدّ نه کارولو څخه ځان وژغوري

اتم لوست

د مدّ نور ډولونه:

ثانياً: سکون

د مدّ د لاملونو څخه دوهم لامل سکون دې چې له اغیزه یې ، له لاندینیو دوو ډولو څخه یو ډول د مدّ مینځته راځي:

۱- لازم مدّ:

أ- الضَّالِّينَ ءَالْنَ الطَّامَّةُ اتَّحَا جُونِي
ب- ق ص ح الم طسم

د پورتنیو کلمو په لوستلو څو څیزونه کتل کیږي

۱- سکون ، د مدّ له توري وروسته راغلي.

۲- سکون ، ثابت دې او نه غورځیږي ؛ ان تردې چې کلمه په ورپسې کلمې پورې متصل کړو (ونښلوو) ؛ مثلاً:

که « قَافٌ وَالْقُرْآنُ وَالْمَجِيدُ » قرائت کړو ؛ وینو چې سکون پر فا (ف) ثابت

پاته کیږي (که څه هم مونږ پرې وقف ونکړو او سمدلاسه ورپسې کلمه ولولو) .

او همدا رنگه که « ءَالْنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ » ولولو ، سکون به پر ((لام))

ثابت ومومو .

پر همدې بنسټ دغه ډول مدّ ((لازم مدّ)) بلل کیږي .

که د ((ا)) مجموعې ته پاملرنه وکړو ، وینو چې لازم مدّ به کلمه کې راغلي دې نو

ځکه دې ډول مدّ ته ((کلمه اي لازم مدّ)) ویل کیږي . او د ((ب)) مجموعې ته په

پاملرنه ، لازم مدّ ، د سورتونو د پېل په مختلفو حرفونو (تورو) کې کې وینو ، نو لدې

امله دې ډول مدّ ته ((حرفي لازم مدّ)) وايي .

۱- مُثَقِّل (دروند) . ۲- مُخَفَّف (سپک)

مُثَقِّل هغه وخت ویل کیږي چې د مدّ څخه وروسته ، شده (ـَ) [یعنې شدّ لرونکې حرف] راشي ؛ لکه : « أَلطَّامَةُ » « أَلضَّالَيْنَ » - یا ادغام راشي

؛ لکه « الم » ځکه ددې حرف اصل په لفظ کې په دې ډول دې :

« أَلِف لَام مِيم » چې لومړنې ساکن ميم په دوهم ميم کې ادغام کیږي .
په همدې مثال کې لیدل کیږي : چې یو بل لازم مدّ د آخري ميم څخه په مخکینۍ « یا » کې موجود دې ، خو څرنگه چې د مدّ د حرف څخه وروسته ، تشدید یا ادغام نه دې راغلي ؛ نو ځکه لازم مدّ د مُخَفَّف له ډول څخه دې .

د لازم مدّ د اوږدولو مقدار د ټولو څلورگونو ډولونو لپاره اشباع (زیات) دې ؛ یعنې د شپږو حرکتونو په اندازه باید راکاږل شي (اوږود شي) .

کتنه:

کیدای شی دا پوښتنه را مخته شي چې د « أَلضَّالَيْنَ » « أَلطَّامَةُ »

« أَثَحَا جَوْنِي » په مثالونو کې د مدّ تر حرف وروسته سکون چرته واقع دې ؟

په ځواب کې وایو: مشدّد حرف ، له دوو حرفو څخه عبارت دې چې اولي یې ساکن

او دوهمي یې حرکت لري ؛ نو ځکه په « أَلضَّالَيْنَ » کې هم ((لام)) تشدید لري او له

دوولامو څخه عبارت دې: لومړنې ساکن او دوهمي کسره (زیر) لري. همدا راز

« ميم » په « أَلطَّامَةُ » کې او « جيم » او « نون » په « أَثَحَا جَوْنِي » کې .

۲- عارض مدّ

أَلْعَلِّمِينَ الرَّحِيمِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ الْمَصِيرِ
الْخُرُوجِ مَرْضُوصٌ تَعْلَمُونَ وَمَا تُعَلِّتُونَ
مَتَابِ الْحِسَابِ الرَّحْمَنُ لِلْأَنَامِ

د پورتنیو کلمو په لوستلو لاندینیو یادونو ته پاملرنه کوو:

- ۱- کوم مهال چې ددې کلمو په آخري حرف وقف کوو ، آخري حرف د وقف له امله ، ساکن کیږي او په نتیجه کې دمد له حرف وروسته سکون واقع کیږي.
- ۲- کله چې نوموړي کلمې د ورپسې کلمې سره ، متصل کړو یو په بل پسې یې بيله وقف ووايو ؛ هیڅ سکون نه حاصلیږي او باید کلمه دهغه د وقف څخه په مخکې حرکت ولولو ؛ لکه: « أَلْعَلِّمِينَ، الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مَلِكٍ... » او مثلاً

« وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ».

- اوله همدې امله ؛ دغه ډول مد ته « عارض مدّ » وايي ؛ یعنې هغه مدّ چې سکون یې د وقف له امله عارض کیږي (مینځته راځي) ، او د وقف له امله له منځه ځي .
- د عارض مدّ حکم - د ټولو فوآ په نزد - راکاږل ، د دوو یا څلورو یا شپږو حرکتونو په اندازه دې .

تمرین (۸)

- ۱- لاندینیو پوښتنو ته ځواب وواياست :
 - ا- سکون د څو ډوله مدّ سبب (لامل) دې نومونه یې واخلي .
 - ب- په دغه لوست کې د ټولو ذکر شوو مدّ (ونو) مقدار وواياست .
 - ج- دلزام مدّ ډولونه وواياست او د هریو د نوم ایښوونې سبب څه دې ؟
 - د- دلزام ، حرفی او کلمی ، مُعَفَّف ، مثالونه وواياست [
- ۲- ددغو دوو سورتونو تلاوت ته غوږ کیږدۍ او دلزام مدّ او عارض مدّ ځایونو ته

چې د هغوی لاندې کربنه ایستل شوې او همدا رنگه د هغوی مقدار ته پاملرنه وکړي.
د فاتحي سورت په دوو ډولو په عارض مد کې لوستل کېږي د (شېرو حرکتونو) په
اوږدوالي او د (خلورو حرکتونو) په اوږدوالي. د ن سوره د دوو حرکتونو په قصر.
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾
مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ
الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (١) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ (٢) وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ
مَمْنُونٍ (٣) وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ (٤) فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ (٥) بِأَبْيَاطِ الْمَقْتُولِ
(٦) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۖ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ (٧) فَلَا تُطِيعِ
الْمُكَذِّبِينَ (٨) وَذُؤَالُو تَذَهُنْ فَيَدْهِنُونَ (٩) وَلَا تُطِيعِ كُلَّ حَلَافٍ مَّهِينٍ (١٠)
هَمَّازٍ مَّشَاءٍ بَنِيمٍ (١١) مَتَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ (١٢) عُثْلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ (١٣)
أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ (١٤) إِذَا ثَقُلَى عَلَيْهِ ۖ عَلَيْنَا قَالَ أَسْلَطِيرُ الْأَوَّلِينَ (١٥)
سَنَسِمُهُ ۖ عَلَى الْخُرْطُومِ (١٦) إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا
لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ (١٧) وَلَا يَسْتَثْنُونَ (١٨) فَطَافَ عَلَيْهَا طَافٌ مِّنْ رَبِّكَ وَهُمْ
نَآيِمُونَ (١٩) فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ (٢٠) فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ (٢١) أَنْ أَعْدُوا عَلَى
حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَٰرِمِينَ (٢٢) فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَلَفُونَ (٢٣) أَنْ لَا يَدْخُلَهَا
الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَّسْكِينٌ (٢٤) وَغَدُوا عَلَى حَرْدٍ قَلْدِيرِينَ (٢٥) فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا
لَضَالُونَ (٢٦) بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ (٢٧) قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَّكُمْ لَوْ لَا تُسَبِّحُونَ
(٢٨) قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ (٢٩) فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ
يَتَلَوَّمُونَ (٣٠) قَالُوا يَلْوِيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَالِعِينَ (٣١) عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا
إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ (٣٢) كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
(٣٣) إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّعِيمِ (٣٤) (تر آخره پورې)

نهم لوست

د وصل همزه

[که د قرآن د کلمو د پېل حرکت او سکون ته پاملرنه وکړو کیدای شي د کلمي لومړې تورې متحرک (خوځنده) یا ساکن (تم شوې) وي]

که د کلمي لومړې تورې د حرکت لرونکې وي (خوځنده وي) ، یا په بل عبارت زورَـ ، زیرَـ او یا پېښُـ ولري. د دغه کلمي د پېل لپاره ، هیڅ ډول ستونزه نشته او د هغه حرکت څخه د کلمي د پېل لپاره استفاده کوو.

خو که د کلمي لومړې تورې ساکن وي (تم شوې وي) — یعنې غړوندې — ولري (د کلمي پېل ناشونې دې نو د کلمي د پېل لپاره باید د وصل (نښل وونکي) همزه څخه استفاده وکړو ترڅو وکولې شو ساکن تورې تلفظ کړو او له همدې امله ورته د ((وصل همزه)) وایي.

دغه همزه د کلام (وینا) په منځ کې له استعماله غورځیږي (ځکه ساکن تورې د مخکینۍ کلمي د وروستني تورې د حرکت په مرسته تلفظ کیږي او په دې حالت کې د کلمي پیل نه گڼل کیږي) ؛ نو ځکه د وصل همزه په لاندې ډول تعریفیږي

((د وصل همزه ؛ هغه همزه ده چې دهغې په توسه ، ساکن تورې (په لومړني حالت کې د کلمي په پېل کې) تلفظ کیږي ؛ یعنې د کلام په پیل کې ثابت دې او په منځ کې یې له استعمال غورځیږي.))

د وصل همزه ، کیدای شي په اسم کې ، په فعل کې یا په حرف کې وي:

اولاً: فعل

د وصل همزه د فعل په پیل کې کله د مکسور (زیر لرونکي) او کله هم د مضموم (پېښ لرونکي) په بڼه راځي.

۱- د فعل د وصل همزه د کسر حالتونه:

أ- کوم مهال چې د فعل دریم حرف مکسور (زیر لرونکي) وي ؛ لکه

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ. إِرْجِعْ إِلَيْهِمْ. إِكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ.

همداراز، که د فعل دریم حرف د کلمې د اصل په اعتبار مکسوروي که څه هم په څرگنده توگه بل ډول حرکت ولري. دا ډول حالت په قرآن کې په څلورو فعلونو کې واقع شي.

(أَمْشُوا) په دې آیت کې « أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ آلِهَتِكُمْ » (ص / ۶)

(أَثْنُونِي) په دې آیت کې « أَثْنُونِي بِكِتَابٍ مِّن قَبْلِ هَذَا » (احقاف / ۴)

(أَبْنُوا) په دې آیت کې « قَالُوا أَبْنُوا لَهُ بُنْيَانًا » (صافات / ۹۷)

(أَقْضُوا) په دې آیت کې « ثُمَّ أَقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ » (يونس / ۷۱)

د دې فعلونو اصل په ترتیب سره په لاندې ډول دي:

(أَمْشُوا) (أَثْنُوا) (أَبْنُوا) (أَقْضُوا)

ب- کوم مهال چې د فعل دریم حرف مفتوح وي؛ لکه

(أَنْطَلَقَ) په دې آیت کې « وَأَنْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ » (ص / ۶)

(أَذْهَبَ) په دې آیت کې « قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ » (اسرا / ۲۳)

(أَرْتَضَىٰ) په دې آیت کې « وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ » (انبيا / ۲۸)

(أَسْتَحَقُّ) په دې آیت کې « مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقُّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلِيَانِ » (مائده / ۱۰۷)

(أَسْتَغْفِرُ) په دې آیت کې « فَاسْتَغْفِرْ رَبَّهُ. وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ » (ص / ۲۴)

او په دې آیت کې « وَأَسْتَغْفِرُ لَهُمُ الرَّسُولُ » (نساء / ۲۴)

(أَسْتَكْبِرُ) په دې آیت کې « إِلَّا إِلِيلِسَ أَبَىٰ وَأَسْتَكْبَرُ » (بقره / ۳۴)

او په دې آیت کې « وَأَسْتَكْبِرُ هُوَ وَجُنُودُهُ » (قصص / ۳۹)

۲- د فعل د وصل همزه ضم (پيښ):

کوم مهال چې د فعل دریم حرف اصلي ضمه (پيښ) ولري؛ د وصل همزه يي ضمه اخلي، لکه:

(أَشْكُرُ) په دې آیت کې « أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَا ذِيكَ » (لقمان / ۳۴)

(اَتْلُ) په دې آیت کې « اَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ » (عنکبوت/ ۴۵)
 (اَسْتَهْزِئْ) په دې آیت کې « وَلَقَدْ اَسْتَهْزِئْ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ » (رعد / ۳۲)
 (اَجْثُثْ) په دې آیت کې « كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْثُثْ مِنْ فَوْقِ الْاَرْضِ » (ابراهيم/ ۲۲)
 (اَوْثَمِنْ) په دې آیت کې « فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اَوْثَمِنْ اَمَلْنَتْهُ » (بقره/ ۲۸۳)
 (اَسْتَضْعِفُوا) په دې آیت کې « وَقَالَ الَّذِيْنَ اَسْتَضْعِفُوا » (سبا / ۳۳)
 ثانياً: اسم

د وصل همزه د اسم په پیل کې ، تل مکسوره وي (زیر لري) ؛ هغه که قیاسي اسمونه وي ؛ یعنې د فعل مصادر (مصدرونه) خُماسی (پنځه حرفي) او سُداسی (شپږ حرفي) وي . او یا که سماعي او ه ګوني اسمونه وي چې په قرآن کې راغلي دي او

عبارت دي له: ۱- اِبْن ۲- اِبنَة ۳- اِمْرِئ ۴- اِثْنَيْنِ

۵- اِمْرَأَة ۶- اِسْم ۷- اِثْنَتَيْنِ

- د خُماسی او سُداسی فعلونو د مصدرونو مثالونه:

(اَفْتَرَاء) په دې آیت کې « اَفْتَرَاءً عَلَى اللَّهِ » (انعام/ ۱۴۰)
 (اَسْتَكْبَارًا) په دې آیت کې « اَسْتَكْبَارًا فِي الْاَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ » (فاطر/ ۴۳)
 او په دې آیت کې « وَاَسْتَكْبَرُوا اَسْتَكْبَارًا » (نوح/ ۷)
 - د سماعي او ه ګونو اسمونو مثالونه:
 (اَبْنُ) په دې آیت کې « عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ » (صف/ ۱۴)
 (اَبْنَتْ) په دې آیت کې « اَبْنَتْ عِمْرَانُ الَّتِي اَحْصَنْتَ فَرْجَهَا » (تحریم/ ۱۲)
 او په دې آیت کې « اِحْدَى اَبْنَتَيَّ هَلْتَيْنِ » (قصص / ۲۷)

- (اَمْرِي) په دې آيت کې « اَيَطْمَعُ كُلُّ اَمْرٍ مِّنْهُمْ » (معارج / ۳۸)
 او په دې آيت کې « اِنْ اَمَرُوا هَلَكَ » (نساء / ۱۷۲)
 (اَنْتَيْنِ) په دې آيت کې « لَا تَتَّخِذُوا اِلٰهَيْنِ اُتْنَيْنِ » (نحل / ۵۱)
 (اَمْرَات) په دې آيت کې « ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا اَمْرَاتُ نُوحٍ وَّامْرَأَتُ
 لُوطٍ » (تحريم / ۱۰)
 (اُسْم) په دې آيت ﴿ اَسْمُهُ الْمَسِيْحُ ﴾ (آل عمران / ۴۵) په دې آيت کې
 ﴿ وَاذْكُرْ اِسْمَ رَبِّكَ ﴾ (مزمل / ۸)
 او په دې آيت کې ﴿ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اَحْمَدُ ﴾ (صف / ۲)
 (اُنْتَيْنِ) لکه په ﴿ فَاِنْ كَانَتَا اُنْتَيْنِ فَلَهُمَا الثَّلَاثَانِ ﴾ (نساء / ۱۷۲)
 او په دې آيت کې ﴿ مِنْهُ اُنْتُنَا عَشْرَةٌ عَيْنًا ﴾ (بقره / ۲۰)
 هر مهال چې د استفهام همزه د وصل پر همزه راشي ، د وصل همزه بايد حذف شي .
 دغه حالت په قرآن کې په اوه کلمو کې راغلې دي:
- ۱- ﴿ قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا ﴾ (بقره / ۸۰)
 - ۲- ﴿ اَطْلَعَ الْغَيْبِ ﴾ (مريم / ۷۸)
 - ۳- ﴿ اَفْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ﴾ (سبا / ۸)
 - ۴- ﴿ اَصْطَفٰى الْبَنَاتِ ﴾ (صافات / ۱۵۳)
 - ۵- ﴿ اَتَّخَذْنٰلَهُمْ سَخِرِيًّا ﴾ (ص / ۲۳)
 - ۶- ﴿ اَسْتَكْبَرْتَ اَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِيْنَ ﴾ (ص / ۷۵)
 - ۷- ﴿ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ ﴾ (منافقون / ۲)

د دغه کلمو اصل په دې ډول دي:

(أَاتَّخَذْتُمْ) (أَاطَّلَعَ) (أَفْتَرَى) (أَاضْطَفَى) (أَاتَّخَذْتُمْ) (أَاسْتَكْبَرْتُ) (أَاسْتَغْفَرْتُ).

هغه همزه چې د دغو کلمو په پیل کې لیدل کیږي؛ د استفهام همزه ده؛ یعنې، قطعي همزه ده چې هېڅ مهال نه غورځیږي، که د کلمې په پیل کې وي او یا که په منځ کې. خو که د استفهام همزه پروصلي همزه وارد شي په داسې حال کې چې ترې وروسته د تعریف لام راغلې وي، واجب دي چې د وصل همزه باقی پاته شي، خو په خپل اصلي حالت نه تلفظ کیږي. حفص او نورو په دوو ډولو لوستي دي: لومړۍ بڼه: د وصل د همزه اړول په الف او اشباع کول یې په مدّ (شپږ حرکت) د لازم مدّ په شکل).

دوهمه بڼه: په منځ منځۍ توگه (۱) تسهیل (آسانول).

دغه ډول، په دریو کلمو او په شپږو ځایونو کې په قرآن کې راغلې دي:

– (عَالَذَّكَرَيْنِ) د انعام په سوره کې، په ۱۴۳–۱۴۴ آیتونو کې.

– (عَالَيْنَ) د یونس په سوره کې په دوو ځایونو کې په ۱۴۳–۱۴۴ آیتونو کې.

– (عَالَلَهُ أَذِنَ لَكُمْ) د یونس په سوره، ۵۹ آیت کې.

– (عَالَلَهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ) د نمل په سوره، ۵۹ آیت کې.

ثالثاً: حرف

له حروفو څخه، یواځې د تعریف لام د وصل همزه سره راغلې دي؛ په

لاندینیو حالتونو:

۱- موخه یې، د وصل همزه لوستل په داسې غږ چې د همزه او الف د لوستلو د غږ تر منځ وي

۱- د لام حرف چې په دې آيت کې په بيلا بيلو کلمو کې راغلې دې لکه:

﴿ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَلِينَ وَالْقَلِينَ

وَالْقَلِينَتِ ﴾ (احزاب ۳۵ آيت تر آخره)

۲- هغه زاید لام چې تل د کلمې سره یو ځای وي لکه:

(أَلَذِي) (أَلَّذَانِ) (أَلَّذِينَ) (أَلَّتِي) (أَلَّتَيْنِ) (أَلَّتْنِ) (أَلْيَسَ) .

۳- د تعريف لام. لکه:

(الشَّمْسُ) (التَّوَابِ) (الرَّحْمَنُ) (الرَّحِيمُ) (الْقَمَرُ) (الْأَرْضُ) (الْجِبَالُ)

(الْحَمْدُ) (الْقُرْآنُ) .

همزه په دې ټولو حالتونو کې ، فتحه اخلي .

دلته پر ځای ده چې یوې ژورې باریکۍ ته پاملرنه وکړو:

که د ازموینې په توګه په لاندیني آیت کې

﴿ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ﴾ (حجرات / ۱۱)

د ((بئس)) پر لفظ وقف وکړو ، څرنگه په «الاسم» پیل کوو ؟

د پیل کولو لپاره دوه ښې جایزې دي:

۱- چې ووايي: «الاسم الفسوق بعد الإيمان» .

۲- چې ووايي: «لسم الفسوق بعد الإيمان» .

لسم لوست

وقف

[وقف، عبارت دې له: پر کلمې تم کيدل د سکون په توسه په دې شرط چې ساه وکارېل شي.]

سنت دي: چې قاري د هر آيت په آخر کې تم شي او ساه واخلي؛ او بيا ورپسې بل آيت پيل کړي.

رسول الله (ص) په دې ډول تلاوت کاوه: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ يې لوسته

او بيا تم کيدل، ﴿الْزَّحْمَلْنَ الرَّحِيمِ﴾ او تم کيدل ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ او تم کيدل..... او همدا ډول تر پايه ۱.

خو ټول آيتونه لنډ نه دي ترڅو انسان وکولې شي په يوه ساه يې تر آخره ورسوي او په ځانگړي توگه په اوږدو آيتونو کې مجبورا د ساه د اخيستلو لپاره بايد وقف وکړو (تم شو) که څه هم چې د آيت منح وي. په دې مهال کې لاندنيو يادونو ته پاملرنه ضروري گڼل کيږي:

۱- د معنی پوره والی په هغه کلمه کی چی پری وقف کیږي لکه:

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ / ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ﴾ (غافر / ۲۵)

د «الدِّينَ» په کلمه وقف کول سم دي، ځکه بشپړه او گټوره معنی ترې لاسته راځي او ورپسې جمله له مخکینۍ جملې سره اړیکه نلري، او د یوې ځانگړې معنی پیل دي.

۱- امام ترمذي په خپل جامع کې، القراءات عن رسول الله (ص)، دغه حدیث له، ام المؤمنین ام سلمه - رضی الله عنها - د ډول روایت کړې دي: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَقْطَعُ قِرَاءَتَهُ يَقْرَأُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ثُمَّ يَقِفُ. الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ثُمَّ يَقِفُ وَكَانَ يَقْرُؤُهَا مَلِكُ يَوْمِ الدِّينِ.»

۲- دوروستی. جملې اړیکه نه درلودل له هغې جملې سره چې په پای کې پرې وقف کېږي، خو که دا ډول اړیکه شتون ولري، له وقف وروسته په ورپسې جمله پیل نه کوو، او د وقف پیل ته بیرته گرځو؛ لکه:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ که پر دې وقف وشي، بشپړه معنی ترې اخیستل کېږي، خو نه ښایي چې په ورپسې جمله ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ پیل وشي ځکه د «رَبِّ» لفظ د الله «جلاله لفظ پورې اړوند دی، چې په مخکینۍ جمله کې ځای لري. نو ځکه باید بیرته وگرځو او دواړه جملې پرله پسې ووايو: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾. او په دغه ډول، وینو چې د وقف یا د پیل د مناسب ځای د پیژندلو لپاره، د معنا پوهیدو او د هغوی ترمنځ د مناسبت رعایت کولو ته ضرورت لرو، نو د وقف د ځایونو پیژندنه د تفسیر د علم پر بنسټ ده.

د وقف نښې

د(قرآن) په هر مَصْحَف کې، د ځینو کلمو پر مخ ځینې نښې وینو چې د ملک په مصحف [د مصر چاپ] کې په دې ډول دي: ج، صلی، قلی، .:، لا. او په ځینو مصحفونو کې، دا نښې (ط، م، ز، ص.) هم لیدل کېږي. اوس، د هغو شرحه په تفصیل سره:

(صلی) (ص): د وقف (تمیدا) او وصل (ښلولو) سموالی ته، او د وصل غوره توب ته اشاره ده؛ نو له دې امله، که په داسې ځای کې تم شود وقف له ځایه مخکینې ته بیرته گرځو او له هغه ځایه څخه پیل کوو. او (ص) ضوری وقف ته اشاره ده؛ یعنې مجاز دې د ضرورت پر مهال وقف وکړو (لکه د آیت د اوږدوالي له امله د ساه بندیدل). (ج) (ز): د وقف او وصل برابروالي ته اشاره ده، څرنگه چې په معنا کې یې، دوه حالتونه وجود لري چې وقف د یو لپاره مناسب دې او وصل د بل لپاره مناسب دې. (قلی) (ط): د وقف او وصل سموالي ته اشاره ده؛ خو، وقف بهتر دې ځکه چې معنا، بشپړه شویده او ورپسې جمله له مخکینۍ جملې سره څرگنده او نیغه اړیکه نلري.

(م): لازم وقف ته اشاره ده ، ځکه وصل ، معنی ته بدلون ورکوي یا زیاته معنی د اوریدونکي ذهن ته اچوي او کیدای شي معنی خرابه کړي ؛ بیلگه:

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَاٰلَیَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِیْنَ (۸) ﴾

يُخْلِذِعُونَ اللّٰهَ وَالَّذِیْنَ ءَامَنُوْا وَمَا یَخْدَعُوْنَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ وَمَا یَشْعُرُوْنَ (۹) ﴿

(بقره / ۸ و ۹)

وقف پر «بِمُؤْمِنِينَ» لازم دي ، ځکه آیت خبر ورکوي چې منافقان مطلقاً ایمان نه لري او ورپسې جمله ، د هغوي نوې صفت پیل کوي ؛ نو ځکه که وصل (نښتې) يې

ولولو : ﴿ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِیْنَ يُخْلِذِعُونَ اللّٰهَ ﴾ . معنی تغیر کوي په دې چې هغوی ایمان له فریب سره نه لري [چې مفهوم يې ، د هغوي ایمان بدون د فریب له ملتیا څخه دي] لکه چې ووايو: فلانې سړی یو ایمان لرونکې فریبکار نه دي او قصد لرو چې ووايو: ایمان لري خو فریبکار نه دي.

بل مثال : ﴿ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ یَوْمَ یَدْعُ الدّٰعِ اِلٰی شَیْءٍ نُّکْرِ ﴾ (قمر / ۲)

وقف پر: «عَنْهُمْ» لازم دي ، ځکه د «فَتَوَلَّ عَنْهُمْ» مقصد دادي: (نو ، له هغوی مخ وگرځوه) د حضرت رسول الله (ص) مخ ګرځول له کفارو څخه په دنیا کې دي

او مقصد له: «یَوْمَ یَدْعُ الدّٰعِ اِلٰی شَیْءٍ نُّکْرِ» = هغه ورځ چې بلونکي دوی یو نا آشنا څیز ته را و بولي ، چې ورځ د قیامت ده ؛ نو ځکه که وصل شوې يې ولولو «

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ یَوْمَ یَدْعُ الدّٰعِ اِلٰی شَیْءٍ نُّکْرِ» یعنې د حضرت رسول الله (ص) مامور کیدل له کفارو څخه په مخ ګرځونه د قیامت په ورځ ، ځکه وصل سبب کیږي چې: «یَوْمَ

» د «تَوَلَّ» = مخ وگرځوه «د فعل د وقوع زمان وي چې له اصل مقصد سره سم نه دي

، حال دا چې «یَوْمَ» د بل فعل د وقوع وخت دي [په ورپسې آیت کې]: «یَعْرِضُونَ

مِنَ الْاَحْذَاثِ» = راو به وځي دوی له قبرونو څخه .

(لا) : د وقف نا سموالي ته اشاره ده ، ځكه تر اوسه معنی بشپړه شوې نده ؛
له وقف سره معنی گډوډيږي ، يا خرابيږي ؛ مثال :

﴿ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمْ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ﴾
(نحل / ۳۲)

﴿ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ لَا (۴) الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (۵) ﴾
(ماعون / ۴ او ۵)

﴿ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ لَا (۳۸) إِلَّا أَصْحَابُ الْيَمِينِ (۳۹) ﴾
(مدثر / ۳۸ او ۳۹)

(.: .:) دغه نښه په دوو ځايونو کې يوبل نژدې وينو له همدې امله ورته
معانقه وقف (هم غاړه) وايي .

د دغه نښې څخه مقصد ، د وقف سموالي دې پريو له دغو دوو ځايونو
څخه ، په دې شرط چې بل ځای وصل وي ؛ مثال :

﴿ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴾ (بقره / ۲)

يوولسم لوست

متفرقه حکونه

- ۱- بايد ساکن نون په «الْدُنْيَا» «صِنْوَان» «قِنْوَان» کې اظهار کړو سره د دې چې ، د ادغام قاعده موجود ده خو ، په يوه کلمه کې د ساکن نون او د ادغام د توري د يوځايوالي له امله ادغام ممنوع دي.
- ۲- يو ډول سکوت د دوو حرکتونو په مقدار [بېله تنفس چې سکوت يې بولي] د قرآن په څلورو ځايونو کې [له حفص روايت شويدي]:

﴿ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتٰبَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَّهٗ عِوَجًا (۱) قَيِّمًا لِّيُنْذِرَ ﴾ (كهف / ۱)

- ﴿ مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مَّرْقَدِنًا هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ ﴾ (يس / ۵۲)
- ﴿ كَلَّا اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ (۲۶) وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ (۲۷) ﴾ (قيامت / ۲۲ او ۲۷)
- ﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ مَّا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴾ (مطففين / ۱۴)
- ۳- واجب دي چې د كناية «ها» د قصر د قاعدې پر خلاف د دوو حرکتونو په

۱- كناية «ها» عبارت له هغه ضمير څخه ده چې د غايب مذكر مفرد لپاره استعمالېږي او كيداى شي د توري (حرف) په آخر پورې نښلي لكه: له، په، عليه، يا د اسم په آخر پورې لكه: اُسْمُهُ، عِنْدَهُ، اِلَى اَهْلِهِ، يا د فعل په آخر پورې نښلي لكه: يُحَاوِزُهُ، خَلَقَهُ، خَذُوهُ. د كناية «ها» دوه حالت لري:

- ۱- د هغه كابل (اوږدول) د طبيعي مد په بڼه (دوه حركته).
 - ۲- قصر كول (لنډول) يې د يو حركت په اندازه.
- هر مهال چې د دوه حركت لرونكو حرفونو تر منځ واقع شي د دوه حركتونو په اندازه كابل كيږي او هغه ته (مدّصله) ويل كيږي: لكه: اِنَّهُ هُوَ، خَلَقَهُ مِنْ تَرَابٍ: كه دوهم متحرك حرف همزه واى د متصل مدّ حكم به يې درلودې؛ لكه: اِذْ قَالَ لِهٰرِيَّةَ وَاسْلِمَ.
- او په نورو حالتونو کې ، قصر كيږي: يعنې كه د دوو حرفونو تر منځ ساكن وي؛ لكه: اَلَيْسَ الْمَصِيْرُ يَا د ساكن او حركت لرونكې تر منځ؛ لكه: لَه الْمُلْكُ، خُذُوهُ فَعَلُوهُ ثُمَّ... پورتنې مثال له همدې ډول څخه دي.

اندازه کش کړو (اوږده کړو)؛

مثلاً په دې آیت کې: ﴿وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا﴾ (فرقان / ۲۹)

۴- «الف» په ﴿بِسْمِ اللَّهِ مَجْرُلَهَا﴾ (هود / ۴۱)

اماله کیږي؛ [یعنی، هغه الف چې تر «را» وروسته واقع دې د «یا» په لور تلفظ کیږي؛ په بل عبارت، د «را» «فتحه» (ز و ر) د فتحه او کسره د غږ ترمنځ او تر «را» «خه» وروسته الف د الف د غږ او د یا د غږ ترمنځ لوستل کیږي.]

۵- د براءت (توبه) د سورة په پیل کې «بسم الله الرحمن الرحيم» نه ویل کیږي؛ او د پیل، په صورت کې د «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ» په ویلو بسنه کوو او د انفال سورة سره د وصل په صورت کې، تر هغه مخکې لېشان سکوت کوو.

۶- د تلاوت په پیل کې د «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ» ویل او دهر سورة په پیل کې [غیر له توبه] «بسم الله الرحمن الرحيم» ویل واجب دي.

د قرآن په اړه معلومات

— قرآن د رمضان په مبارکه میاشت کې د قدر په شپه نازل شوې دې، لکه څرنګه چې الله تعالی فرمایي:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ ۱ (قدر / ۱)

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾ ۲ (بقره / ۱۸۵)

— لومړنۍ آیت چې پر حضرت رسول الله (ص) نازل شوې دې، ﴿أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ دې؛ په صحیح بخاري او مسلم کې له ام المؤمنین عائشه (رضی الله عنها)

۱- «بیشکه مونږ نازل کړیدې قرآن په شپه د قدر کې».

۲- «میاشت د روژې هغه میاشت ده چې نازل شوې دې په دې کې قرآن»

خخه روايت دي او په صحيح بخاري او مسلم كې له جابر (رض) خخه راغلي دي لومړنې سورة چې پر حضرت رسول اكرم (ص) نازل شوې دي او دوى دهغه پر بنسټ په

تبليغ مأمور شوې دي ؛ د ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ سورة دي.

- شپږ زره او شپږ سوه (۲۶۰۰) آيتونه لري. او د حرفونو (تورو) شمېر يې درې سوه او درويشت زره شپږ سوه او يو اويا (۳۲۳۲۷۱) دى. او د سورتونو شمېر يې ، يو سل او څوارلس (۱۱۴) دي.

- حضرت رسول الله (ص) د وحى (قرآن) د ليكلو لپاره يو شمير كاتبان درلودل چې د وحى د نازلېدو پر مهال به يې هغوى ته املا كوله او هغوى به ليكله او زېد بن ثابت د هغوى په رأس كې قرار درلود ، او خلفاى راشدين (ابو بكر ، عمر ، عثمان ، على) او معاويه بن ابى سفيان - رضى الله عنهم - يې د كاتبانو له ډلي خخه وو .

- د رسول الله (ص) په وخت كې به قرآن ؛ د كجورو په څانگو ، د حيواناتو د وولو په (پلنو) هډوكو ، د حيواناتو په پوستكو (خرمن) او په ټوټو ليكل كيدل. او ددې سره سره به اصحابو قرآن حفظ كاوه (په يادو زده كاوه).

- د اصحابو - رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - له منځه نوميايي قاريان عبارت دي له: ابى بن كعب، زيد بن ثابت، عبدالله بن مسعود، ابوموسى أشعري، معاذ بن جبل ، سالم مولى ابى حذيفه .

- رومېنې كس چې قرآن يې په يوه مصحف كې راټول كړ ؛ ابوبكر صدّيق (رض) و، او تر هغه وروسته عثمان (رض) و، او دهغه مصحف د امام د مصحف په نامه مشهور دي او نن يې مونږ په همدې اساس لولو .

د رسول الله (ص) په وخت كې قرآن په لاندېني ترتيب سره په اوو برخو ووېشل شو: لومړۍ برخه: (بقره) او (آل عمران) او (نساء) دوهمه برخه: له (مائده) تر (توبه)

۱- د قرآن د آياتونو شمېر د كوفيانو په طريقه له ابو عبدالرحمن ابو سلمه ، له علي بن ابى طالب (رض) د «فاطمة الزهراء» شاطبي په روايت: شپږ زره دوه سوه او شپږ ديرش (۲۲۳۲) دي.

دریمه برخه : له (یونس) تر (نحل).

څلورمه برخه : له (اسراء) تر (فرقان).

پنځمه برخه : له (شعراء) تر (یس).

شپږمه برخه : له (صافات) تر (حجرات).

اوومه برخه : له (ق) تر آخره . دغې آخري برخې ته « حِزْبُ مَقْصَل » وايي .
په دې ورځو کې يې قرآن په دېرشو جزء و (ټوکونو) ويشلې دې چې هر جزء يې په دوو حزبو او هر حزب يې په څلورو ربعو ويشلې دي نو په دې اساس قرآن دوه سوه څلوېښت (۲۴۰) ربع لري . او په بعضې مصاحفو کې يې قرآن په رکوع ویشلې دې ، او موخه يې د وقف د مناسب ځای بيانول او په لمانځه کې رکوع کول دي او د ((ع)) د توري په توسته په نښه کيږي .

د قرآن د تلاوت ادبونه

— د « اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ » ويل د تلاوت په پيل کې واجب دي ځکه چې الله تعالی جل جلاله فرمايي :

﴿ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ ﴾ (نحل / ۹۸)

نو کله چې قرآن لولي نو پناه وغواړه په الله له شيطان رټلي شوي

له رسول الله (ص) څخه په اړه ، په دوه بڼو نقل شوې دي :

۱- « اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ » .

۲- « اَعُوْذُ بِاللّٰهِ السَّمِيْعِ الْعَلِيْمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ » .

له دې دواړو هر يو د سنتو مطابق دي .

— د « بسم الله ... » ويل د هر سورة په پيل کې واجب دي په ځانگړې توگه په لمانځه کې او يا هر مهال د فاتحې په پيل کې او دليل يې لکه څرنگه چې په قرآن کې راغلي دي : « بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ » نو ځکه د قرآن له آيتونو څخه دې د « اَعُوْذُ بِاللّٰهِ ... » پر عکس .

– د قرآن د تلاوت پر مهال واجب دي چې ټول حاضرین ساکت (غلي) و اوسي او په بل کار له بوختیدو څخه ځان وژغوري.
– ځکه چې الله تعالی (ج) فرمائي:

﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (اعراف/ ۲۰۴)

او کله چې قرآن ولوستل شي نو تاسې هغه ته غوږ کیږدئ او تاسو چپ و اوسی ددې لپاره چې رحم درياندې وشي .
– قاري او اوریدونکي دواړه باید پر خشوع او ادب ساتنه وکړي او خپل ټول زړه او حواس باید د قرائت لور ته متوجه کړي او لامل يې د پورتنۍ آیت لارښوونه ده.
او بله دا چې د قرآن د قرائت پر مهال فرياد کول چيغي وهل او غالمغال کول د مشرکانو له صفتونو څخه دي ؛ ځکه چې هغوي به د قرآن د اوریدلو پر مهال چيغي وهلې او غالمغال به يې کاوه . لکه څرنګه چې قرآن خبر را کوي:

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ﴾

(فصلت/ ۲۲)

او وايي هغه کسان چې کافران شوي دي چې مه اوري (غوږ مه ږدي) تاسې دغه قرآن ته او شورماشور واچوی په وخت د لوستلو دده کې بنائې چې تاسې غالب شئ .
– قاري باید خپل غږ ښکلي کړي او که غږ يې ښکلي نه وي د خپل ځواک په اندازه دې د خپل غږ په ښکليتوب کې کوښښ وکړي ، ځکه چې رسول الله (ص) فرمايلي دي:
(ليس منّا من لم يتغنّ بالقرآن)

– قاري باید خپل غږ د سندرغاړو ، فاسقانو يا د يهودو او نصاری د غږ (چې په ديني زمزو کې يې کوي) له ورته والي څخه ليري وساتي او يا د غږ د ښکليتوب لپاره د زیار په وخت د تکلف ، تصنع او د بي ځايه اوږدولو او کارلو څخه خپل ځان وژغوري .
– قاري او اوریدونکي باید زیار وکاري ترڅو د قرآن په آیتونو کې تدبر وکړي او په معنی او مقصد يې ځان و پوهوي ؛ الله تعالی فرمائي :

﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ﴾^٤ (نساء/ ٨٢) او (محمد/ ٢٤)

آيا په قرآن کې تدبر نه کوي

— د قرآن د قرائت پر مهال مستحب دي چې په خشوع کې د مبالغې په خاطر ، خپل ځان قصداً په ژړا واچوی ترڅو د الله ستروالي چې قرآن د هغه کلام دې په فکر کې راوړل شي .

باید د قرآن له مخالفت څخه ځان وساتل شي او د وسې سره سم د هغه له لارښوونو څخه پیروي وشي ، ځکه قرآن به د قیامت په ورځ د داسې کس لپاره حجت ، نور او شفا وي .

خو ، که یو څوک سره ددې چې قرآن لولي ، د هغه له سپارښتونو او لارښوونو څخه سرغړونه وکړي او په قرآن کې منع شوې شيان ، سرته ورسوي ، قرآن به د قیامت په ورځ د هغه پر ضد وي او د هغه د لعنت ، دروندوالي او تیاري د زیاتوالي لامل به وي .

نو ځکه پخوانیو وئيلي : «زیات دي د قرآن داسې قاریان ، چې قرآن پرې لعنت وائي .»

— یو مسلمان وگړي ته نه ښایي ؛ چې لږ تر لږه یو ځل په څلویښتو ورځو کې قرآن ختم نه کړي او سنت دی چې هره ورځ یو جزء ولولي او که ونه توانيږي ، هره ورځ دې لږ تر لږه لس آیته ولولي ترڅو د غافلانو له ډلې ونه شمیرل شي .

— مستحب دي چې قاري د قرآن د ختم پر مهال دعا وکړي او خپل خپلوان راوغواړي ترڅو په دعا کې ورسره شامل شي ، ځکه دغه وخت ، د دعا د قبولیدو او د الله د رحمت د اوریدلو وخت دي .

— باید د قرآن قرائت د الله لپاره وي ؛ څرنگه چې له سترو عبادتونو څخه دي او عبادت ، باید له الله پرته بل ته نه وي .

— د اجرت لپاره یا د کوم بل غرض لپاره د قرآن ، قرائت حرام دي . که څوک چاته قرآن ورزده کوي او ترې اجرت واخلي مکروه دي ، حتی وئیل شوي چې حرام دي .

— په قرآن کې مجادله او اختلاف مؤکداً حرام دي ؛ حتی که په قرآن کوم څیز چاته ستونزمن ښکاره شو ، د ستونزې د رفع کولو لپاره دې تفسیرونو ته مراجعه وکړي ، یا دې له پوهانو وپوښتي ، که دوه کسانو د قرآن په یو مورد کې اختلاف پیدا کړي ، له اختلافه دې لاس وکارې او له هغه ځایه دې اوچت سي . رسول الله (ص) په دې اړه فرمائي دي :

« لا تماروا في القرآن فإن المرء فيه كفر » (مسند احمد).

په قرآن کې جگړه مه کوی، ځکه جگړه کول په هغه کې کفر دی.

او فرمائي ټي دي:

« أَقْرَأُ وَالْقُرْآنَ مَا أَتَلَفْتُ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ، فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي شَيْءٍ مِنْهُ فَقُومُوا عَنْهُ »

(صحيح بخاری)

تر هغه مهاله چې زړونه مو له يو بل سره په قرآن کې راټول دي، قرآن ولولئ. او کله مو چې په يو څيز کې له هغه څخه اختلاف پيدا کړ له هغه ځايه پاڅيږئ.

د تجويد مينه والو ته لارښوونې

د تورو سم تلفظ، د تجويد د علم بنسټيزه موخه او د قرائت لومړنې پړاو دي او له هغه پرته قرائت - که په لمانځه کې وي او که په غير له لمانځه وي - سم نه دي.

که څوک پر قرآن دخپل نطق د تصحيح وسه او استعداد ولري او په دې کار کې لټي وکړي او په نتيجه کې د لحن، تحريف او خطا ترې څرگنده شي، گنهکار دي؛ ځکه په لمانځه کې د قرآن، قرائت واجب دي، لکه څرنگه چې لمونځ واجب دي؛ نو هر مسلمان بايد د رسول الله (ص) په صفت او طريقه لمونځ اداء کړي، او قرائت ټي هم بايد د هغوي د قرائت د صفت لرونکي وي.

په لومړي پړاو کې: بايد د تورو مخرجونه وڅيړل شي او ژبې ته پر هغوي تمرين ورکول شي، ترڅو ژبه د تورو په تلفظ - له اړينو صفتونو سره له خپلو مخرجونو څخه - روږدي شي، ځکه چې له دغو مخرجونو او صفتونو سره د تورو تر منځ توپير کولې شو.

خو دوهم پړاو: د پوخوالي او مهارت پړاو دي؛ د ډير زيات تمرين په توسه او معنی او تفسير ته ټي په ځير کتنې سره د وقف د ځايونو (تم ځايونو) ژوره پيژندنه ده. او هغه کسان چې دې پړاو ته رسيدلي دي په اړه ټي رسول الله (ص) فرمائي دي:

(الْمَاهِرُ فِي الْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَةِ)

— هغه مسئلې چې په قرائت کې د مهارت په اړه مرسته کوي ، د قرائت د قاعدو څېړنه او پيژندنه ده چې په نتيجه کې ، پر قاعدو عمل کول اسانوي ، ځکه کافي ده چې يو زده کوونکې د قرائت او تجويد قاعدې زده کړي ، او هغه پر لسو آيتونو تطبيق کړي ، ورپسې څه مهال د لسو آيتونو سره د نورو آيتونو پر قياس تير کړي ترڅو تجويد ئي پر ژبه ملکه شي. خو تر ټولو مهم ډيرزيات او پرله پسې تمرين دې چې برلاسې او مهارت منځته راوړي. لکه څرنگه چې ابن جزري وايي:

« ليس بينه وبين تركه إلا رياضة أمرى بفكته »

« د تجويد او دهغه د ترک ترمنځ واټن د ژبې له تمرين وړکولو پرته نور څه نه دي »

تمرين په دوو لارو سرته رسيدلې شي:

۱- سم تلفظ ته غوږ ايښودل؛ په دې ترتيب چې د تجويد استاد قرائت وکړي او زده کوونکې دې مصحف ته په کتو غوږ نيسي. نو ځکه د تجويد استاد ته پاملرنه ، د دې سره سره ثبت شوي غږ ته غوږ ايښوونه او مصحف ته کتنه د زده کړې لپاره ښه طريقه ده.

او د تجويد د سمو قاعدو د پوهيدو لپاره چې په دې کتاب او يا د تجويد په نورو کتابونو کې راغلي دي ، ښايي چې زده کوونکې د هغه مثالونه د يوه تجويد پوه وگړي له خولې واوري ، ځکه د مثال تلفظ د قاعدې څرنگوالي

څرگندوي ، له دې امله چې تجويد ، د قاعدو عملي اداء او د وينا کيفيت دې

۲- ډيرزيات لوستل او پر هغه تمرين کول ، په تلفظ کولو کې ډيره زياته پاملرنه او د تجويد د حکمونو پر بنسټ د ژبې روږدې کول .

— د قرآن حفظ کول (په يادو زده کول) هم په پرله پسې تمرين او قرائت بسيا دې ، لکه څرنگه چې رسول الله (ص) په ډيره څرگنده توگه فرمايلي دي:

«تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَشَدُّ مِنْ الْإِيلِ» (بخاری او مسلم)

« په پرله پسې توگه قرآن ولولئ ، ځکه دا تر اوښه ډير تنبتيدونکې دې .

او له هغو چارو چې له حفظ کولو سره زياته مرسته کوي د مناسب مهال ټاکل دي او ډير ښه مهال د گهيځ له لمانځه ، د لمر تر څرکه پورې دې .

او لکه څرنگه چې د انسانانو طبيعت يو تر بله توپير کوي ، هر وگړې ، پخپله ، د خپل مزاج سره سم مناسب وخت ټاکي . او غوره ده چې لاندیني ټکي په پام کې ونيسي :

۱- د ولېږ يا د مړينې ، له مهالونو دې ډير ځان وژغوري .

۲- له هغو مهالونو دې گټه واخلي چې پکې فکري بوختيا ونلري .

۳- هغه مهال چې کوم غم او وير پيښ شوی ، مناسب وخت نه دې .

حضرت رسول الله (ص) دغو چارو ته په اشاره کولو فرمايي :

«أَقْرَأُوا الْقُرْآنَ مَا أَتَتْ لَفْت عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ ... الخ» .

او د زړه يو والې او توليدنه : قرائت ته د هغه تېارې ، وړتوب او ملاتړ دې .

- د شپې په لمونځونو کې د قرآن ويل د حفظ له ساتنې سره ډيره مرسته کوي او په دې اړه ډير اثرونه او لارښوونې شته

څرگندونه : کوم تمرينونه چې په دې کتاب کې راغلي او ثبت شويدي ؛ د کتنې او اورېدنې دوو حسونو پر اعتبار اخیستل شويدي ، تر څو زده کوونکې د قاعدو د پوهيدلو لپاره د تمرينونو په اوږدو کې ، خپل دواړه حسونه په کار واچوي ، دې ته په پاملرنه چې د تجويد د زده کړې پر مهال له استاده اوريدل ډير ارزښت لري ، څرنگه چې د هغه ډېرې قاعدې ، غږيزې چارې دي او په وينا پورې اړه لري ؛ نو ځکه پوهيدل يې پرته له استاده ستونزمن دي .

مونږ په عامه توگه ډير سورتونه د فیتې په مرسته ويلي دي ؛ ځکه چې د سمې وينا اوريدل ، زده کوونکي سره د هغه د وينا په سمون کې مرسته کوي .

بايد پوه شو چې : دغه تمرينونه او ورسره د هغه فیتې ، زده کوونکې د ټول قران په ويلو کې ، د تجويد له استاده نه بې اړې کوي . استاد هغه ته غوږ ږدي او تېروتنې يې ورته په گوته کوي او دا د هغه پړاو بشپړونکې دې چې فیتې يې سرته رسوي ، ځکه لکه څرنگه چې مخکې مو وويل د تجويد د زده کړې پر مهال لازمي دی :

۱- له استاده اوريدل ۲- په قاعدو عمل کول

د قرآن تجوید :

موخه یی ، په سمه توګه لوستل دي لکه په څه ډول چې رسول الله (ص) او یارانو یې (رضوان الله علیهم) لوسته ؛ په دې مانا چې د قرآن د قرائت د احکامو پیروي وکړو ؛ ادغام او اظهار ، قلب او اخفا ، مد او غنه هریو په سمه توګه عملي کړو ، او د هر حرف (توری) د ځانګړي مخرج څخه د څرګند تلفظ په توسه هغوی یو له بل سره ګډ نه کړو او په ډیر صبر او زغم ، روښانه اوله بیړي پرته یې ولولو ، بله دا چې پاملرنه وکړو چې هر څومره کیدونکې وي ښکلې غږ وباسو ، او ډیر تکلف او د غږ د بې ځایه اوږد والي څخه ځان وژغورو ، او خپل غږ د فاسقانو دلحن پشان نه کړو .

الله تعالی مونږ ته د قرآن په تجوید امر کوي:

((وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً)) (مزمل / ۴)

((او قرآن په ډیره پاملرنه او ښکلې ولوله))

او همدا راز رسول الله (ص) فرمائي:

((لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ))

له مونږ څخه نه دې چې د قرآن د لوستلو په وخت کې غږ نه ښکلې کوي